



DET KONGELIGE  
KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENT

# St.meld. nr. 7

(2000-2001)

---

## Om Sametingets virksomhet i 1999

*Tilråding fra Kommunal- og regionaldepartementet av 20. oktober 2000, godkjent i statsråd samme dag.*

## 1 Innledning

Etter samelovens § 1-3 skal Sametingets årsmelding oversendes regjeringen. Årsmeldingen fremlegges for Stortinget hvert år. Meldingen er et styringsdokument for regjeringen og Stortinget ved behandling og drøfting av samiske spørsmål.

Sametinget har levert sin årsmelding for 1999 til departementet. Årsmeldingen er en redegjørelse for det politiske arbeidet i Sametinget, for Sametingets forvaltningsoppgaver, og for økonomiske og administrative utfordringer.

Regjeringen har som mål å legge fram en mer prinsipiell drøfting av norsk samepolitikk hvert fjerde år. Dette skjedde sist i St. meld. nr. 41 (1996-97) og i tilleggsmelding St. meld. nr. 18 (1997-98). Regjeringen tar sikte på å legge fram neste prinsippmelding våren 2001.

I denne stortingsmeldingen er Sametingets årsmelding lagt inn som kapittel 2. Kapittel 3 og 4 er regjeringens redegjørelse for samarbeidet med Sametinget, kommentarer til saker som er behandlet i Sametinget og for øvrig arbeidet med samepolitiske saker i departementene. Det blir tatt sikte på en helhetlig framstilling av hva regjeringen har gjort på det samepolitiske feltet etter framleggingen av St. meld. nr. 48 (1998-1999) Om Sametingets virksomhet i 1998.

Når det gjelder regjeringens oppfølging av og kommentarer til Sametingets vedtak, er regjeringen oppmerksom på at det i enkelte saker er et flertall og et mindretall i Sametinget. Regjeringens merknader og kommentarer i denne meldingen relaterer seg til Sametingets vedtak.

## 2 Sametingets årsmelding 1999

### 2.1 Fremtidig politikkutforming

---

#### 2.1.1 Årsmeldingens perspektiver

I følge samelovens § 1-3 skal Sametingets årsmelding oversendes Kongen. Regjeringen framlegger for Stortinget en årlig stortingsmelding om Sametingets virksomhet. Sametingets årsmelding for 1998 er lagt inn som kapittel 2 i St meld nr 48 (1998-99) Om Sametingets virksomhet for 1998.

Sametingets meldingsrutiner innehar samtidig et 4-års perspektiv. Stortinget har i tilknytning til vedtak om sameloven også besluttet at det en gang i hver stortingsperiode fremlegges melding om de tiltak som foretas for å sikre og utvikle samenes språk, kultur og samfunnsliv. En prinsippmelding skal således inneholde en mer grundig og prinsipiell drøfting av Regjeringens samepolitikk i hver stortingsperiode.

#### 2.1.2 Forholdet mellom Sametinget og sentrale myndigheter

Som et resultat av en forsømmelse fra statens side over lengre tid står det samiske samfunnet overfor en nylig påbegynt utbygging av tilbudet innen sentrale samfunnsområder. En fortsatt utbygging av det samiske kulturgrunnlaget medfører en ny lovgivningsperiode innen samisk rettighetsarbeid. Behovet for midler og ressurser til utbyggingen av det samiske samfunnet er også meget stort, dette fordi det samiske samfunnet først nå er i en oppbyggingsfase. Det nasjonale samfunnet har derimot gjennomført sin oppbygging tidligere, og er nå inne i en omdanningsfase. Derfor bør ikke det samiske samfunnet sammenlignes med det nasjonale i ressursfordelingssammenheng.

Sametinget er et samisk folkevalgt organ som handler på vegne av det samiske folket. En av de viktigste rollene for Sametinget er å være medspiller og premissgiver i samfunnsutformingen for å ivareta, styrke og utvikle samisk kultur med næringer og samfunn. Sametingets virksomhet er avgjørende for å gi målsettingen i Grunnlovens § 110a et konkret innhold. Det må derfor være et nært og forpliktende samarbeid mellom Sametinget og sentrale myndigheter.

Sametinget har over flere år savnet en reell tilbakemelding fra sentrale myndigheter på grunnleggende problemstillinger som tinget reiser. Det er derfor gledelig at Regjeringen i St.meld. nr. 48 (1998-99) Om Sametingets virksomhet 1998 har tatt sikte på å gi en tilbakemelding på de sakene Sametinget har omtalt i sin årsmelding. Sametinget mener dette er et positivt tiltak og ønsker at man i fremtiden fortsetter med denne praksisen.

Sametinget mener videre at det er viktig at det utvikles en helhetlig politikk ved at samordningen mellom departementene styrkes, samtidig som fagdepartementene blir tillagt ansvar for å ta initiativ og videreføre samiske saker på sine politikkområder. Rutiner og prosedyrer for behandling av samiske budsjettsaker som ble etablert i 1998, er viktig i arbeidet med å styrke samarbeidet mellom Sametinget og Regjeringen. I forbindelse med statsbudsjettet

for 1999 la regjeringen om rutinene for sitt budsjettarbeid med samiske spørsmål. For år 2000 bevilger Regjeringen også midler til Sametingets ramme over fagdepartementers budsjettkapitler. Dette er med på å ansvarliggjøre det enkelte fagdepartement, samtidig som det gis som rammebevilgning til Sametinget.

Rutiner og prosedyrer for behandling av samiske budsjettsaker bør videreutvikles i tråd med Sametingets tidligere krav om en egen forhandlingsmodell for arbeidet med samiske saker. Arbeidet med budsjett kan lett inngå som en del av et forhandlingsopplegg der man gjennom reelle forhandlinger avdekker finansielle behov og ansvarsfordeling.

Sametinget registrerer at Regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 1999 har utarbeidet et eget hefte som omtaler bevilgninger til samiske formål, og at KRD tar sikte på å lage et slikt budsjett-hefte for alle fremtidige budsjett.

### **2.1.3 Fremtidige utfordringer**

Samene er et urfolk og utgjør en minoritet i forhold til landets øvrige befolkning. Derfor er det viktig å være oppmerksom på at forholdet mellom norske sentrale statsmyndigheter og samene som et eget folk dreier seg om forholdet mellom stat og urfolk. I dette ligger det en utfordring i å tilrettelegge for en urfolkspolitikk der elementer fra ulike områder inngår. Tiltakene overfor samene må selvsagt vurderes ut fra samenes egne behov og historiske bakgrunn.

Samepolitikk dreier seg om en helhetlig politikkutforming, og kan derfor ikke utformes innenfor et definert område eller en sektor. For Sametingets virksomhet vil rettighetspolitikk, velferdspolitikk, sosialpolitikk, næringspolitikk, utdanningspolitikk og det som berører barn og unge, være noen av de viktige saksområdene i utformingen av en fremtidig politikk for det samiske samfunn, men også miljø- og kvinneperspektivet må stå sentralt.

Sametinget viser til at informasjonsarbeidet om Sametinget og samiske forhold generelt er et forsømt område. Ansvar for informasjonsvirksomheten tilligger både Sametinget og sentrale myndigheter. Derfor bør disse i fellesskap utforme en strategi som ivaretar det økte behovet i samfunnet for informasjon om samiske forhold.

Samerettsutvalget ble i sin tid opprettet for å rette opp skjevheter i norsk lovverk og forvaltning i forhold til samiske rettigheter. Utvalget la i 1997 frem sin delutredning om forvaltning av grunnen i Finnmark. Delutredningen er hittil største saken med direkte innvirkning på samekulturens grunnlag. Fremleggelsen av innstillingen har medført en debatt om samiske rettigheter og om Sametingets rolle i fremtidig ressursforvaltning og arealplanlegging.

Folkerettens prinsipper om urfolks rettigheter er klar, og gir uomtvistelig uttrykk for at statene må anerkjenne og stadfeste urfolksrettigheter med grunnlag i vedkommende folks retts-systemer og rettsoppfatninger. Samenes rettigheter til egne landområder, vann og naturressurser må respekteres og anerkjennes, og grunnleggende spørsmål vedrørende samenes rettigheter og livsvilkår i fremtiden må avgjøres gjennom drøftinger og forhandlinger mellom Sametinget og staten. En sentral oppgave vil være å innføre *forhandlingsplikt* mellom samene og norske myndigheter i saker hvor dette etter samenes

vurdering er nødvendig, særlig på feltene kultur, næring og rettigheter. Denne plikten bør omfatte mer enn en ren konsultasjon, og må medføre gjensidige forpliktelser. Forhandlingsplikten må reguleres i det norske lovverket. Fremtidige forvaltningsordninger må gi Sametinget myndighet til å bestemme over og forvalte bruken av naturressurser i de samiske bosettingsområdene.

Samiske områder har et potensiale med hensyn til økonomiske virksomheter basert på fornybare og ikke-fornybare ressurser. Antatt rike *mineralressurser* har også blitt gjenstand for økende oppmerksomhet. Sametinget vil presisere at tingets holdning har vært at man ikke samtykker i å gi letetillatelse så lenge rettighetsspørsmålet ikke er avklart. Det er etter Sametingets syn ikke forsvarlig å gi letetillatelse så lenge det samiske folk ikke har oppnådd tilstrekkelig kontroll over og innflytelse i forvaltningen av de mineralske ressurser. Når det samiske folk i tråd med folkerettslige forpliktelser er sikret en nødvendig innflytelse med hensyn til naturressursene i samiske områder og den samiske eiendomsretten er anerkjent, vil Sametinget på bredt grunnlag vurdere på hvilken måte utforskningen av mineraler i samiske områder skal foregå. Dette innebærer at Sametinget vil bestemme om og eventuelt hvordan mineralressurser i de samiske områdene skal utnyttes i fremtiden. I dette ligger det klare føringer på hvordan ressursene i samiske bosettingsområder kan og bør forvaltes.

Sametingets holdning med hensyn til retten til land og vann i samiske områder har vært at områdets ressurser, både over og under jordoverflaten, tilhører det samiske folket. Bakgrunnen for dette standpunktet er et ønske om at verdiene av en eventuell produksjon i større grad bør komme det samiske samfunnet til gode, og et ønske om å kunne forhindre eller i hvert fall begrense skadevirkningene av en virksomhet som kan virke forstyrrende på samisk kultur og tradisjonell næringsvirksomhet.

Sametinget har som et uttalt mål å forvalte ressursene i de samiske bosettings- og bruksområdene. Hvordan naturen og miljøet forvaltes, er av avgjørende betydning for muligheten til kulturell kontinuitet og utvikling.

Tradisjonelle samiske næringsformer som reindrift, jordbruk og næringskombinasjoner innebærer en ekstensiv bruk av store arealer. Sametinget legger vekt på at samiske næringer, kultur og samfunnsforhold skal vurderes i alle saker der det er snakk om inngrep i samiske områder.

I verne- og utbyggingssaker er det viktig at det i vurderingen spesielt vektlegges hvilke konsekvenser eventuelle utbyggingstiltak vil medføre for det samiske samfunnet som helhet. Skadevirkningene av hvert enkelt inngrep i reindriftsområder vokser proporsjonalt med inngrepenes antall og fordi tilpassingsmulighetene for reindriftsnæringen i dag er svært begrenset.

Reindriften er en vesentlig samisk kulturbærer. Reindriften er også den enkeltnæringen som har størst arealbehov. Det er derfor nødvendig å sikre arealer til reindriftenes formål da nettopp arealer er en forutsetning for fremtidig næringsdrift. Det er også behov for å lovfeste beiteretten på en klarere måte enn hva tilfellet er i dag. Sametinget mener derfor at man bør stadfeste reindriftenes rettsgrunnlag gjennom lovfesting med basis i bruk fra gammel tid. Det er helt avgjørende for reindriftnæringens fremtid at den har et sterkt rettslig vern mot at reindriftenes arealer blir omdisponert til andre formål.

Aktivt bruk og høsting av utmarksressurser som vilt, fisk og bær står sentralt i den samiske kulturutøvelsen. Dagens regelverk og praktiseringen av regelverket må tilpasses lokalbefolkningens behov i forbindelse med utmarksutøvelse. Sametinget ser behov for å lovfeste denne retten. Tillatelse til spredt hyttebygging gjennom praktiseringen av dispensasjon etter plan- og bygningsloven må begrenses. Dette må likevel ikke være til hinder for at gamle og hyttebygging til utøvelse av tradisjonell utmarksnæring og til vedlikehold av områdetilhørighet vurderes prinsipielt annerledes enn bygging til vanlig fritidsformål.

Sametinget er av den mening at samiske fiskere har rett etter gammel sedvane og etter folkeretten til sin rettmessige del av fiskeressurser i de samiske områdene. Sametinget mener derfor det er viktig med en langsiktig og bærekraftig utnyttelse av kyst- og fjordressursene, der de lokale næringsutøverne får en mye større og friere tilgang til kyst- og fjordressursene.

Samisk laksefiske har stor betydning for det samiske samfunnet, og er viktig for bevaring og utvikling av samisk kultur. Sametinget er kritisk til hvordan dagens forvaltning gjennomfører fragmenterte reguleringer innen sjølaksefiske. Disse reguleringsmekanismene innen laksefiske har over lang tid rammet samiske interesser svært hardt, og ført til at viktige fiskerettigheter er fjernet.

Som en naturlig del i det samiske rettighetsarbeidet vil også språk, utdanning og kultur i likhet med næringsspørsmål være helt vesentlige arbeidsområder for Sametinget. Sametinget ser for seg mange store utfordringer i forhold til opplæring i og på samisk og om samisk kultur og samfunnsliv. Mynndighet for Sametinget i spørsmål som angår samisk opplæring, kan synes som et paradoks så lenge grunnleggende rettigheter ikke er på plass, nemlig retten til opplæring på samisk og retten til undervisning etter samisk læreplan.

Kvalifiserte lærere er en forutsetning for undervisning i og på samisk. For å kunne tilby undervisning på samisk ved flere og flere skoler, må man imidlertid utdanne langt flere samiske lærere enn man gjør i dag. En videreutvikling av det desentraliserte lærerutdanningstilbudet som allerede finnes i dag, vil kunne bidra til dette. For å klare å utdanne samiske lærere til hele landet, må man rekruttere studenter fra hele landet.

Sametinget ser store utfordringer i opplæringen utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Det er stor mangel på kvalifiserte lærere. Den individuelle retten til opplæring i samisk betinger strategier både for utdanning av lærere og for organisering av opplæringstilbud inntil lærermangelen er dekket.

For Sametinget som folkevalgt organ er det avgjørende at tinget får en mer selvstendig status. Sametingets konstitusjonelle rolle må på denne måten avklares nærmere gjennom en klargjøring av ansvarsforholdet mellom Sametinget og statsmaktene. Sametinget som samenes folkevalgte organ må utvikle et likeverdig samarbeid med regjering og storting. En slik utvikling av det samiske demokratiet med samhandlingsformer er en naturlig konsekvens av det arbeidet som skjer med samiske rettigheter.

Samenes historiske rettigheter, bruk og rettsoppfatninger - og alt som ellers danner grunnlag for gjeldende rett, lovbeskyttelse og forvaltning, må legges til grunn for rettsutviklingen og forvaltningen. For å kunne vurdere

samenes rettstilling fullt ut på en betryggende måte er det nødvendig at samiske sedvaner og rettsoppfatninger blir utredet. Sametinget forutsetter derfor at eiendomsrett og bruksrett blir utførlig drøftet gjennom utredning av samiske sedvaner og rettsoppfatninger for hele det samiske bosettingsområdet.

Sametinget mener at de folkerettslige reglene som Norge er bundet av, og som har betydning for samenes rettslige stilling, må anses som norsk rett, samtidig som man må sikre at nasjonale rettsregler gis effektivitet. Sametinget ser i denne forbindelse et behov for at det internrettslige grunnlaget oppdateres i forhold til rettsutvikling innenfor urfolksspørsmål. Det betyr at lov om Sametinget og samenes rettstilling, sameloven, revideres og oppdateres. Sameloven er således et steg i en suksessiv lovgivningsprosess, og må endres i takt med den øvrige utviklingen. Det samme prinsippet må også gjelde for andre lover som har betydning for samiske rettigheter.

Sametinget ser også behovet for at sentrale statlige myndigheter foretar en avklaring på en rekke sentrale områder som følge av Norges ratifisering av ILO-konvensjon nr. 169. Det vises blant annet til uavklarte spørsmål angående landrettigheter og konsultasjons- og rådføringsplikten. Sametinget har tidligere pekt på områder hvor den norske stat ikke er på linje med bestemmelsene og intensjonene som ligger til grunn for konvensjonen. Ved behandlingen av Samerettsutvalgets innstilling vil det være naturlig å gi en grundig redegjørelse for hvordan forpliktelsene i konvensjonen skal oppfylles. Dette må igjen nedfelles i sameloven og det øvrige lov- og regelverket.

Sametinget legger vekt på å delta aktivt i det arbeidet som har betydning for urfolk på den internasjonale arena, særlig overfor organer som fastsetter internasjonale rettsstandarder. Sametinget vil igjen påpeke regjeringens ansvar for å følge opp slike spørsmål og for å konsultere Sametinget i spørsmål som gjelder urfolk.

Sametinget har store forventninger til det arbeidet som er igangsatt i FN med en urfolkserklæring. Sikring, anerkjennelse og videreutvikling av urfolks rettigheter, herunder retten til selvbestemmelse, er sentralt i arbeidet. Sametinget forventer at den norske stat bidrar til å få på plass en urfolkserklæring. Sametinget vil fortsatt prioritere arbeidet med urfolkserklæringen.

Samerettsutvalgets utredning er den største saken hittil med direkte innvirkning på samekulturens materielle grunnlag. Det vil være i strid med folkerettslige prinsipper dersom Sametinget kun skal være en ordinær høringsinstans i en slik prosess. Sametinget mener det er nødvendig og riktig at Sametinget og Regjeringen umiddelbart etablerer et tett samarbeid for å utforme lovproposisjoner om samiske rettigheter og forvaltning av disse.

Sametinget forutsetter at Samerettsutvalgets arbeid skal videreføres, slik at samiske rettigheter utenfor Finnmark også avklares og sikres. Sametinget forventer at tinget vil ha en sentral og aktiv rolle i utformingen av mandatet for de videre utredningene, i sammensetning av utredningsutvalg og i utarbeidelse av lover og forskrifter som berører samiske rettigheter. Samiske sedvaner og rettsoppfatninger må være en del av mandatet og integreres som en del av utredningen for de samiske områder fra Troms og sørover.

Norsk samepolitikk forplikter først og fremst de sentrale myndigheter. I forhold til kommuner og fylkeskommuner initierer staten lokale samepoli-

tiske tiltak gjennom positive virkemidler, og ikke gjennom lovpålegg eller direktiver. Det arbeides i dag med å integrere det samepolitiske perspektivet i ansvarsområdene til kommuner og fylkeskommuner. Det vil i fremtiden være nødvendig å prøve ut ordninger for hvordan Sametinget skal delta i arbeidet med og gjennomføringen av fylkesplanleggingen. Dette stiller krav til samiske og norske myndigheter om at samepolitiske ansvarsoppgaver for kommuner og fylkeskommuner må defineres klarere.

Sametinget står overfor flere store oppgaver og utfordringer i årene fremover. Stadig økende krav til Sametinget som et rådgivende organ fra både sentrale og regionale myndigheter tilsier at både oppgaver og engasjement er økende. Det er derfor fremdeles et sterkt behov for en administrativ styrking for at Sametinget skal kunne fylle de oppgavene og forventningene det er tillagt og de målsettinger det har satt seg.

Fra statlig hold kreves det at Sametinget skal delta aktivt innenfor store sektorer som internasjonalt urfolksarbeid, reindrift, næringspolitikk og regionalpolitikk, men ressursituasjonen ved Sametingets administrasjon tilsier at det ikke er mulig for Sametinget å oppfylle disse kravene og samtidig ivareta de oppgavene tinget allerede har. Sametinget har derfor allerede sett seg nødt til å prioritere ned viktige saksområder.

For 2000 vil hovedoppgaven være å videreutvikle og forbedre arbeidet innenfor de arbeidsområdene som allerede er i gang. Det foreligger en rekke initiativ, og det pågår prosesser som i varierende grad berører spørsmål vedrørende samiske rettigheter. Sametinget vil fortsatt prioritere arbeidet med samiske rettigheter i tiden fremover, og vil videre i det arbeidet spesielt fokusere på *samiske sedvaner og rettsoppfatninger*, og på hvilke konsekvenser disse vil ha, både i forhold til individuelle og kollektive samiske rettigheter og til forvaltning av disse.

Sametinget ser det også som viktig å styrke tingets satsning på barn og unge. Når en kulturpolitikk for barn og unge skal utformes, er det viktig å ta med i vurderingen de betydelige endringene som har skjedd de siste årene. Alt fra nære omgivelser til massemedier er med på å forme hverdagen til samiske barn og unge. Sametingets oppgave blir med utgangspunkt i den samiske kulturen og dens tradisjoner å tilrettelegge tiltak som skaper språklig og kulturell tilhørighet til egen kultur.

Fra og med 01.01.2000 innlemmes Samisk utdanningsråd (etter 01.01.2000 Sametingets opplæringsavdeling) og Samisk spesialbibliotek i sametingssystemet. Sametinget er svært tilfreds med dette.

Når det gjelder utdanningssektoren, vil den viktigste oppgaven for Sametinget i år 2000 være å forestå en mest mulig vellykket integrering av tidligere Samisk utdanningsråd i sametingssystemet. Det praktiske arbeidet er godt i gang. Dette gjelder også arbeidet med å definere de ulike aktørenes roller og ansvar innenfor utdanningssektoren. Sametinget forutsetter at tinget får avgjørende innflytelse i dette arbeidet.

Sametinget vil innen utgangen av 2000 etablere samisk spesialbibliotek som en integrert enhet med utvidede funksjoner i det nye sametingsbygget. Det forutsettes at dette videreutvikles gjennom etablering av avdelinger i sør- og lulesamisk område og andre områder slik Sametinget har vedtatt.



## **2.2 Det politiske arbeidet i Sametinget i 1999**

---

I dette kapittelet presenteres sentrale saksområder som Sametinget har arbeidet med i løpet av 1999. Vedtakene som det refereres til er fattet av et flertall i Sametingets plenum. Mindretallsforslagene fremgår av Sametingets protokoller. I saker som er behandlet i Sametingets plenum vises det til det enkelte saksnummer.

### **2.2.1 Rettigheter**

#### *2.2.1.1 Samerettsutvalgets innstilling NOU 1997:4 Naturgrunnlaget for samisk kultur*

Sametinget har i sak 32/99 behandlet Samerettsutvalgets innstilling. Samerettsutvalgets utredning vil være den hittil største saken med direkte innvirkning på samekulturens materielle grunnlag.

Sametinget vil vise til at Samerettsutvalgets innstilling besto av 3 sentrale forslag:

#### *Rett til og forvaltning av grunn i Finnmark*

Sametingets utgangspunkt for etablering av forvaltningsordninger er at det kan konstateres samisk eiendoms-, bruks- og besittelsesrettigheter til store deler av arealene i Finnmark. Det kan derfor ikke etableres rettferdige og akseptable forvaltningsordninger uten at samiske organer gis innflytelse og kontroll. Sametinget går på denne bakgrunnen inn for opprettelsen av Finnmark grunnforvaltning. I tillegg mener Sametinget at et særskilt samisk forvaltningsorgan - Samisk grunnforvaltning - skal opprettes for en del av grunnen i Finnmark.

#### *Forvaltning av fornybare ressurser*

Sametinget viser til at hensynet til samisk kultur skal være det sentrale elementet i forvaltningen av de fornybare ressursene i Finnmark. Det er derfor viktig at lokale organ får mer innflytelse enn hva tilfellet er i dag og at den forvaltningsmyndigheten som utøves må ta hensyn til eksisterende samiske sedvanemessige bruksrettigheter og faktisk bruk. Samene må også være representert i forvaltningsorganene på den måten at vi som et folk sikres slik innflytelse som folkeretten krever.

#### *Nektingsrett ved naturinngrep*

Sametinget viser til at forslaget om å gi Sametinget nektingsrett i forhold til naturinngrep for 6 år, er et viktig skritt i riktig retning. Forslaget er imidlertid langt fra tilfredsstillende, da det ikke gir samene garantier mot endringer på grunn av skiftende politiske strømninger på rikspolitisk plan. Siden Stortinget ifølge forslaget fra Samerettsutvalget skal kunne sette til side Sametingets nektingsvedtak, kan ordningen med slik nektingsrett for mange fortone seg som illusorisk. Ordningen må likevel kunne innføres for å vinne erfaringer. Sametinget forutsetter derfor at det inngås en nærmere avtale mellom samene og staten som gir nødvendig sikkerhet mot skadelige naturinngrep i samiske områder.

Siden Samerettsutvalget selv ikke har undersøkt den samiske bruken tilstrekkelig grundig, foreslår Sametinget at det oppnevnes en egen kommisjon som skal fastsette omfanget av samenes eiendoms- og besittelsesrett. Denne kommisjonen skal oppnevnes av Regjeringen og Sametinget i fellesskap. Kommisjonen skal identifisere de samiske eier-, besittelses- og bruksområdene i henhold til ILO-konvensjonen artikkel 14 og 15.

Sametinget har i sitt vedtak vist til at folkerettens prinsipper om urfolks rettigheter er klar, og gir uomtvistelig uttrykk for at statene må anerkjenne og stadfeste urfolks rettigheter med grunnlag i vedkommende folks rettssystemer og rettigheter. For samer i Norge må grunnleggende spørsmål vedrørende samenes rettigheter og livsvilkår i fremtiden avgjøres gjennom drøftinger og forhandlinger mellom Sametinget og staten. Grunnlaget for slike forhandlinger må være at samenes rettigheter til sine landområder, vann og naturressurser respekteres og anerkjennes.

Sametinget ser det som en grunnleggende menneskerett at vi selv på våre premisser skal være med i en ansvarlig rolle i forvaltningen av det samiske samfunnet.

Sametinget finner det derfor nødvendig og riktig at Sametinget og Regjeringen etablerer et tett samarbeid, basert på likeverd og gjensidig respekt, for å utforme lovproposisjoner om samiske rettigheter og forvaltningen av disse. Også under Stortingets behandling av saken forutsettes det at Sametinget får en sentral posisjon. Det vil være i strid med folkerettslige prinsipper dersom Sametinget kun skal være en ordinær høringsinstans i en slik prosess.

#### *2.2.1.2 Samerettsutvalgets arbeid i Troms, Nordland og sørsamisk område*

Sametinget forutsetter at Samerettsutvalgets arbeid skal videreføres, slik at rettigheter til samer utenfor Finnmark også kan avklares og sikres. I denne forbindelse vil Sametinget særlig fremheve viktigheten av å trygge sørsamenes hovednæringsgrunnlag - reindriften. Situasjonen er i dag uholdbar for flere grupper samer i det sørsamiske området, som kontinuerlig må forsvare sine rettigheter i domstolene.

#### *2.2.1.3 Ot. prp. nr. 35 (1998-99) Om lov om erverv av drift av mineralressurser*

Sametinget behandlet forslag til ny minerallov i sak 26/99.

Sametinget vil vise til at norsk lovgivning i hele dette århundret har vært sterkt opptatt av å sikre samfunnsmessig kontroll med utnyttningen av våre viktigste naturressurser. Bl.a. er vassdragsreguleringsloven og lovgivningen om oljeleting og utvinning på norsk sokkel basert på det prinsippet at enhver utnyttelse av ressurser er avhengig av konsesjon. Det er derfor påfallende at Regjeringen foreslår en liberal adgang til leting, undersøkelse og drift av mineralske ressurser, uten en samfunnsmessig kontroll ved etablering av slik virksomhet. Fra Regjeringens side har det ikke vært vektlagt å få en lov med mer balanserte bestemmelser der samfunnsmessig styring utgjør hovedinnholdet i forslag til ny minerallov.

I et vedlegg til proposisjonen er det foreslått at Sametinget gis en midlertidig nektingsrett på driftskonsesjon som kan medføre betydelige inngrep og som kan medføre skadelige virkninger på naturgrunnlaget for samisk kultur.

Dersom en slik hjemmel gis, må denne hjemmelen fremgå direkte av loven, og det må gjelde hele det samiske bosettingsområdet.

For å få en samlet og samordnet behandling av forhold som griper inn i rettsforhold i samiske områder er det viktig at forslagene i mineralloven ses i sammenheng med Samerettsutvalgets innstilling. Sametinget har derfor i behandlingen av NOU 1996:1 Forslag til ny minerallov bedt om at behandling av ny minerallov stilles i bero inntil Samerettsutvalgets siste innstilling er behandlet i Stortinget. Sametinget mener at lovutkastet representerer et ytterliggende liberalistisk standpunkt basert på tankegangen til den internasjonale bergindustrien.

## **2.2.2 Næringer**

### *2.2.2.1 Duodji - kultur, fag og næring*

Sametinget viser i sak 25/99 til at duodji er en sentral samisk kulturfaktor, fag og næring med et betydelig utviklingspotensiale dersom rammebetingelsene for dette legges til rette. Sametinget og de sentrale myndighetene har et særskilt ansvar for å legge forholdene til rette for en utvikling av duodji som næring. Regjeringen uttaler i stortingsmelding nr 41 (1996-1997) Om norsk samepolitikk at duodji er i ferd med å få økt betydning som næring ut fra flere forhold. Sametinget vil understreke at duodji kan inngå som del i næringskombinasjoner, og vil være en viktig faktor i forbindelse med omstilling i rein-driften, samt i forbindelse med etableringen av nye arbeidsplasser. Når det gjelder det kulturelle aspekt vil Sametinget spesielt understreke duodjis betydning som identitetsskapende samisk aktivitet i seg selv, men også dets tilknytning til det samiske språket og styrking av denne.

Sametinget har som ledd i utviklingen av duodji som kultur, fag og næring vedtatt nye retningslinjer for støtte til duodjiorganisasjoner, slik at de på et fritt grunnlag kan videreføre og utvikle sin særegenhet innenfor næring og kultur.

Sametinget mener det bør vurderes å opprette et utviklingsprogram for duodji som kultur, fag og næring, der det settes av særskilte økonomiske midler til programmet. Av spørsmål som bør vurderes er blant annet:

- spørsmål om en egen næringsavtale for duodjiprodusentene sett i forhold til mulighetene for en videreutvikling av Sametingets ordninger for næringskombinasjoner
- opplæring og utdanning innen duodji, herunder ansvarsfordeling, organisering og finansiering av ulike typer ordninger
- spesielle tiltak på salgs- og markedsføringssiden
- rammebetingelsene for duodji

Utformingen av nærmere detaljer i programmet bør foretas i et nært samarbeid mellom Sametinget, relevante departementer og regionale myndigheter og organisasjoner, bedrifter og institusjoner knyttet til duodji.

### *2.2.2.2 Situasjonen innen fiskeriene*

Sametinget har som mål å ivareta det samiske folks rett til fiske slik at man kan bevare og videreutvikle samisk språk, kultur og næring.

Sametinget har ved flere anledninger i 1999 vært i kontakt med Fiskeridepartementet om midler til gjennomføringen av handlingsplanen for samiske

kyst- og fjordområder, men Fiskeridepartementet har ikke ville imøtekomme Sametingets spørsmål om midler. Isteden har Fiskeridepartementet henvist Sametinget til å ta kontakt med Norges Fiskarlag slik at de kan fremme Sametingets krav gjennom sine forhandlinger med staten. Sametinget er svært overrasket over Fiskeridepartementets holdning ettersom staten har påtatt seg ansvaret å fremme Sametingets krav i forhandlingene med organisasjonene om jordbruks- og reindriftsavtalen. Sametinget har i brev av 23.08.1999 understreket at dersom Fiskeridepartementet finner det umulig å «forhandle fram» midler til Sametinget over fiskeriavtalen, vil tinget være tilfreds med at disse gis over Fiskeridepartementets budsjett utenfor avtalens rammer.

Fiskeridepartementet har etter påtrykk fra bl.a. Sametinget bevilget midler til kartlegging og bestandsberegninger på kongekrabbe. Sametinget vil fortsette sitt arbeid for å få større kvoter på kongekrabbe og for at krabbefiske blir åpnet for større lokal deltagelse.

Sametinget har i 1999 arbeidet aktivt for å få i stand reguleringer av båter som bl.a. fisker autoline og snurrevad. Sametinget fikk ikke anledning til å delta i arbeidsgruppen som arbeider med forslag til begrensninger i bruk av snurrevad og autoline, men tinget fikk imidlertid anledning til å lese gjennom arbeidsprotokollen og komme med kommentarer før den ble sluttbehandlet og utsendt fra Fiskeridepartementet.

Sametinget er tilfreds med de utspillene som kom fra fiskeridirektøren og fylkesmannen i Finnmark i forbindelse med årsmøtet i Finnmark fiskarlag 27. - 29. august i Honningsvåg, om at man fra statlig hold ønsket å få forandret dagens reguleringsmodell i fiske for at reguleringene av fiske på en bedre måte passet for de som bor i kyst- og fjordområdene enn hva tilfellet er i dag. Sametinget vil holde en nær kontakt med myndighetene slik at man sammen kan utprøve lokaltilpasset forvaltningsordninger i tre forsøksområder; Tysfjord i Nordland, Lyngen i Troms og Tanafjorden i Finnmark.

Sametinget har i 1999 ved flere anledninger påpekt ovenfor sentrale myndigheter den store ansamlingen av sel som årlig skaper katastrofelignende tilstander i enkelte fjordområder. Tinget har ovenfor Fiskeridepartementet og Fiskeridirektoratet foreslått at beskatning av sel må økes og at Sametinget vil igangsette et program som ser på selen som en viktig ressurs i de samiske kyst- og fjordområdene. Sametinget ser derfor positivt på at Fiskeridepartementet har avsatt mer midler til forskning og at fellingskvote av kystsel er økt med 30% fra år 1999 til 2000.

Sametinget har som målsetting å skape forutsetninger for vern av fiske som materielt grunnlag for bo- og sysselsetting i samiske kyst- og fjordområder, og er av den grunn svært bekymret over at den norsk-russisk fiskerikommisjonen ikke har tatt tilbørlig hensyn til forskernes anbefalinger ved fastsettelse av kvoter for torskefiskeriene i Barentshavet (plenumssak 50/99). I møte mellom Sametinget og Fiskeridepartementet den 14.12.99 ble denne problemstillingen drøftet og Sametinget advarte mot å fastsette kvotene for torsk, hyse, sei og lodde høyere enn det forskerne anbefaler. Sametinget fikk en forsikring fra fiskeriministeren om at kvotefastsettelsen er innenfor en bærekraftig ramme.

Sametinget er bekymret for videre vekst i loddebestanden ettersom det skal gjennomføres et forholdsvis stortiltet loddefiske i 2000. Grunnen til

bekymringene er at loddebestanden spiller en avgjørende rolle for økologien i Barentshavet og på Finnmarkskysten, og at det to ganger tidligere (1986-90 og 1993-98) har vært innført totalforbud mot fangst av lodde som følge av overbeskatning. Sametinget vil fortsette sitt arbeid med å legge «føre-var» prinsippet til grunn ved forvaltning og fangst av loddebestanden, slik at økologien i Barentshavet og på Finnmarkskysten kan holdes i balanse.

#### 2.2.2.3 NOU 1999:9 *Til laks åt alla kan ingen gjera*

Sametinget har i sak 20/99 behandlet en svært viktig sak angående laksens formerings- og vekstmuligheter, samt retten til å fiske laks gjennom høringsuttalelse til NOU 1999:9 *Til laks åt alle kan ingen gjera*.

Sametinget er positivt til de prosessene som Miljøverndepartementet ved Villaksutvalget har satt igang for å bevare villaksbestandene i Norge, men etter Sametingets mening er det satt altfor liten fokus på laksens betydning i samiske områder. Dette gjør at Sametinget opprettholder sitt tidligere krav om å få en egen utredning om laksens betydning for samisk kultur og samfunnsliv.

Sametinget var i sin behandling av meldingen svært betenkt over at utvalget har benyttet en bedriftsøkonomisk modell for å synliggjøre og beskrive den samfunnsøkonomiske betydningen dagens laksefiske representere.

Sametinget vil understreke at det er viktig å være "føre var" med hensyn til spredning av fiskesykdommer. Særlig viktig er det å forhindre at fiskesykdommer som til tider forekommer i oppdrettsanlegg smitter over til villaks i elvene. Fra et samisk ståsted vil det være en katastrofe om noen av vassdragene i samiske områder skulle bli infisert med farlige fiskesykdommer eller parasitter. I denne sammenheng er vassdragene Neiden, Tana og Alta særdeles viktig.

Sametinget er kritisk til hvordan dagens forvaltning gjennomfører fragmenterte reguleringer innenfor sjølaksefiske, uten en overordnet og samlet målsetting. Disse reguleringsmekanismene innenfor laksefiske har over lang tid rammet samiske interesser svært hardt, og ført til at viktige samiske fiskerettigheter er fjernet. Sametinget er videre betenkt over dagens reguleringsmetode, der man benytter en "bit for bit" regulering, som gjør at befolkningen mister sine historiske rettigheter til fiske.

Sametinget mener at FN-konvensjonen om biologisk mangfold og "føre var" prinsippet må legges til grunn for lakseforvaltningen i Norge. Videre har Norge forpliktet seg overfor det samiske folket gjennom bl.a. urfolkskonvensjonen ILO-konv. nr. 169. I framtida må hensynet til samenes historiske rettigheter og bevaring av fiskeressursene vektlegges i forvaltningen av villaksbestanden i samiske områder.

Sametinget anser samenes historiske rettigheter innen laksefiske for å ha betydning i behandlingen av Samerettsutvalgets innstilling om retten til forvaltning av land og vann i Finnmark. Utfra dette går Sametinget inn for at foreslåtte tiltak blir gjennomført, men at videre behandling av det som omhandler samiske rettigheter i forhold til fangst og forvaltning, ikke blir behandlet før Samerettsutvalgets innstilling er avklart og sluttbehandlet i Stortinget.

#### 2.2.2.4 Reindrifftsavtalen 1999-2000

Sametinget behandlet i sak 18/99 reindrifftsavtalen for 1999-2000. Sametinget ser det som prinsipielt viktig å understreke at reindrifften er en meget viktig samisk næring, både sett i en næringsmessig sammenheng og i forhold til den sentrale rollen reindrifften har som kulturbærer for det samiske samfunn. Reindrifftens rettigheter og beitegrunnlag er stadig utsatt for press. Sametinget er tilfreds med at næringen får mulighet til økonomisk bistand i konfliktsituasjoner for å sikre beiteretten.

Sikring av reindrifftens arealer er en forutsetning for framtidig reindrift. I arealforvaltningen ligger det betydelige utfordringer i å samordne bestemmelsene i reindrifftsloven og plan- og bygningssloven.

Sametinget har forventninger til arbeidet med gjennomgangen av reindrifftslovgivningen. En del sider ved dagens lovgivning vil ventelig rettes opp og reindrifftsloven vil bli et aktivt virkemiddel som bygger på reindrifftens kultur, rettigheter og sedvaner. Det er derfor svært viktig at lovutvalget får tilstrekkelige økonomiske ressurser for kunne fullføre sitt arbeid.

Sametinget legger vekt på å følge opp arbeidet med Samerettsutvalgets innstilling om Finnmark og det videre arbeid som vil berøre resten av de tradisjonelle samiske områdene. I den sammenheng står sikring av reindrifftens rettigheter sentralt. Sametinget er beredt til å ta større ansvar for å bidra til at reindrifften får de rammebetingelser næringen behøver for å styrke og utvikle sin rolle i det samiske samfunn.

#### 2.2.2.5 Jordbruk i samiske områder

Sametinget viser til i sak 34/99 at landbruket er helt sentral som samisk næring og kulturbærer. Jordbruksnæringen er viktig sysselsettings- og bosettingsfaktor i de samiske områdene. Næringens utviklingsmuligheter i de samiske områdene må vurderes sterkere i et samlet regionalt utviklingsperspektiv. Sametinget ser samarbeid over landegrensene både til Finland og Russland, som et stort potensiale for landbruket i Finnmark. Både eksport av jordbruksvarer og utnyttelse av produksjonskapasitet i videreforedlingsanlegg i Finnmark kan styrke jordbruket.

Sametinget skal fortsatt utvikle en egen landbrukspolitikk bl.a. gjennom de virkemidlene tinget forvalter. På sikt vil Sametinget bidra til å etablere en landbrukspolitisk sone for samiske bosettingsområder. I likhet med andre primærnæringer kan kombinasjoner med andre næringer og yrker bidra til å opprettholde sysselsetting og dermed bosetting i de samiske områdene. Et nært samarbeid med landbruksmyndighetene er nødvendig for å kunne lykkes med å ha et levedyktig landbruk.

### 2.2.3 Rovviltforvaltningen

Forvaltningen av de store rovdyrene er et stadig større problem som rammer reindrifften og husdyrhold hardt. Sametinget har i sak 18/99, 23/99 og 34/99 omtalt rovdyrspørsmålet.

Rovviltforvaltningen har medført kraftig økning i rovdyrbestanden i samiske områder. Dette har ført til store tap og driftsulemper i landbruket med det som følge at mange har valgt å legge ned bruket. For å hindre ytterligere bruksnedleggelse mener Sametinget at det straks må iverksettes nød-

vendige tiltak for å redusere tapene forårsaket av rovdyr. De endrede rammebetingelser som landbruket har fått som følge av økt rovdyrbestand er ikke fulgt opp av tilstrekkelige økonomiske ressurser for tiltaksordninger og omstilling. I stor grad har næringen selv måtte bære det økonomiske ansvaret gjennom økt tap av beitedyr og omstillingskostnader.

Sametinget anser roviltproblematikken som et svært sentralt spørsmål for reindriften. Reindriftnæringens tap som følge av den økte roviltbestanden er spesiell i forhold til øvrige næringer. Dette har sammenheng med at tilskuddsordningene, i motsetning til i jordbruket, er basert på kjøttproduksjon. Slaktekrav som må oppfylles før man har krav på tilskudd, kan være vanskelig å oppnå om man har hatt store tap av dyr til rovilt.

Etter Sametingets syn er det viktig å forsøke å få til erstatningsordninger som er tilfredsstillende, som dekker det reelle tap, og som er tilpasset den enkelte næring. Derfor bør man forbedre dagens erstatningsordninger, og utarbeide enklere regler for uttak av skadedyr og andre tapsforebyggende tiltak. Hovedproblemet er imidlertid roviltbestandens størrelse. Derfor må bestandsreguleringen intensiveres med det mål å få regulere bestanden i samiske områder.

Sametinget mener også en bør vurdere konsekvensen av oppfylging av Bernkonvensjonen om store rovdyr opp mot de forpliktelser den norske stat har påtatt seg gjennom målene i norsk samepolitikk og ratifisering av ILO-konvensjonen om urfolksrettigheter. Et første skritt i dette arbeidet bør være at det snarest mulig blir fastsatt det totale antall individ av hver art som må til for å oppfylle Bernkonvensjonen, slik at en i fortsettelsen har helt klare tall å forholde seg til.

#### **2.2.4 Samarbeid mellom Sametingene**

Sametingene i Finland, Norge og Sverige har et utstrakt samarbeid, bl.a. avholdes det møter mellom presidentene hvor aktuelle felles saker tas opp. Samarbeidet er i stadig utvikling.

##### *2.2.4.1 Samisk parlamentarisk råd*

Sametinget vedtok i sak 9/99 å opprette Samisk parlamentarisk råd (SPR), et samarbeidsorgan mellom Sametingene i Finland, Norge og Sverige. Tinget oppnevnte også medlemmer til rådet.

Sametinget i Finland har vedtatt samarbeidsavtalen og oppnevnt sine representanter til SPR, mens Sametinget i Sverige foreløpig har valgt å ikke gå inn i samarbeide med de øvrige sametingene.

Samisk parlamentarisk råd har sin bakgrunn i at sametingene har sett behov for et samarbeid over landegrensene i saker som berører samene i flere land og samene som et folk. Et av målene er å etablere et felles folkevalgt samarbeidsorgan der man kan samarbeide og samordne felles standpunkter i saker som berører forhold samene imellom, videre i aktuelle nordiske og internasjonale spørsmål.

Samisk parlamentarisk råd vil ventelig bli konstituert i Karasjok i mars 2000.

#### 2.2.4.2 Felles samisk språksamarbeid

For å legge forholdene til rette for varig språksamarbeid mellom de folkevalgte sametingene ble det opprettet en felles Samisk språknemnd, jf. sak 22/99 - Felles samisk språksamarbeid. Samisk språknemnd er samenes høyeste vedtaksorgan i felles samiske språkspørsmål. Språknemndas formål er å ivareta og utvikle den kulturarven som knyttes til det skriftlige og muntlige samiske språket, og skal fungere som et fag- og sakkyndig organ, samordne og tilpasse oppgaver ved bruk og røkt av samisk språk og drive formidling nasjonale samiske språkorgan imellom. I tillegg er formålet med Samisk språknemnd å få det samiske språkets formelle posisjon opp på samme nivå i alle fire landene i det samiske området.

#### 2.2.4.3 EU-Sápmi, rammeprogram for perioden år 2000-2006

Interreg II-programmene om det grenseoverskridende samarbeidet ble avsluttet i 1999. Innenfor rammen av Interreg II 1995-99 har det vært to samiske delprogram. Sametinget ved Samisk næringsråd har hatt forvaltningsansvaret for de statlige midlene som er tilført delprogrammene.

Sametinget ser det som viktig å følge opp EUs fellesskapsinitiativ gjennom det nye Interreg III-programmet (2000-2006). Det er fra sametingene overlevert en felles programskisse til et selvstendig samisk program. Dette må følges opp med økte administrative ressurser for å sikre Sametingets deltakelse.

### 2.2.5 Sametingets internasjonale engasjement

Sametinget legger vekt på å delta aktivt i det internasjonale arbeidet med urfolksspørsmål. Dette er et krevende arbeid som forutsetter en målrettet deltakelse i de ulike prosessene som er relevant for situasjonen for urfolk generelt og det samiske folket spesielt.

#### 2.2.5.1 FNs urfolkserklæring

Sametinget er av den oppfatning at Norge på noen områder har sakkert etter internasjonalt i sitt arbeid med urfolksspørsmål. Det gjelder forberedelse til og deltakelse i arbeidsgruppen for urfolkserklæringen. Norge var ikke godt nok forberedt til møtet i 1998, og til tross for påpekninger fra Sametinget, og lovnader om oppfølging fra Utenriksdepartementet, var Norge også i 1999 lite forberedt. Staten holdt også en relativt lav profil under årets forhandlinger.

Dette er etter Sametingets mening ikke i tråd med det regjeringen uttaler i St.meld. nr. 48 (1998-99) Om Sametingets virksomhet 1998, om at regjeringen har et nært samarbeid med Sametinget i arbeidet med urfolkserklæringen, og at: «Både her og i andre sammenhenger er samarbeidet med Sametinget ein viktig føresetnad for å forme ut den internasjonale urfolkspolitikken» (jf. punkt 4.13 i stortingsmeldingen).

#### 2.2.5.2 Sametingets arbeid med saker i Arktisk råd

Ministermøtet i Arktisk råd 17.-18.09.98 besluttet å etablere et program for bærekraftig utvikling i Arktisk, som også inneholder urfolksprosjekter. Sametinget er invitert til å delta i en styringsgruppe med ansvar for at det blir utar-



beidet en helhetlig strategi for Norges politikk for en bærekraftig utvikling i Arktisk, samt være med i finansiering av koordinator for dette arbeidet.

Sametinget har gitt et tilskudd på kr 50 000 til prosjektets koordinatorstilling, men har ikke mulighet til å delta i styringsgruppen pga. ressursmangel.

### *2.2.5.3 Barentssamarbeid*

Sametinget har støttet opp om urfolksarbeidet i Barentsregionen. Den regionale arbeidsgruppen for urfolk og urfolkenes representanter i den administrative komiteen og regionalrådet i Barentsregionen er aktørene som initierer tiltak for å styrke urfolkenes stilling i Barentsregionen. Urfolkenes arbeidsgruppe har vedtatt en handlingsplan for urfolk 2000-2003 for beslutningsorganene i Barentsregionen.

Sametinget har sammen med urfolkenes arbeidsgruppe, Barentssekretariatet, Kárásjoga- og Guovdageaidnu kommune og Kommunaldepartementet initiert til å etablere vennskapkommune samarbeidet med Lujávre og Narjan-Mar kommuner. Dette arbeidet er kommet godt i gang. Sametinget vil fortsette dette arbeidet.

## **2.2.6 Utdanning**

### *2.2.6.1 Organisering av Sametingets arbeid med utdanningsaker*

Samisk utdanningsråds sekretariat opprettes fra 1. januar 2000 som en egen avdeling i Sametingets hovedadministrasjon. Fra samme dato opphører Samisk utdanningsråd som et rådgivende organ for Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. I forbindelse med overføringen av Samisk utdanningsråd til Sametinget, er det i Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett avsatt midler til Sametingets disposisjon til utdanningsformål, jf. sak 44/99.

Det er nedsatt en administrativt sammensatt gruppe bestående av representanter fra departementet, Samisk utdanningsråd og Sametinget, som skal vurdere det praktiske innholdet og gjennomføringen av overføringen til Sametinget. Samtidig gjøres nødvendige beregninger med hensyn til økonomiske og personellmessige ressurser som bør følge med til Sametinget. Arbeidet så langt har vært konsentrert om det praktiske vedrørende overføringen, det vil si det budsjettekniske og forholdene for de ansatte. Det gjenstår arbeide vedrørende oppgavefordeling og ansvarsfordeling mellom aktuelle aktører.

### *2.2.6.2 Forskrift til opplæringsloven*

Sametinget har avgitt høringsuttalelse til forskrift til opplæringsloven. Ved behandling av forskriftene til opplæringsloven, har tinget krevd at departementet igangsetter en prosess for utvidelse av området «samisk distrikt» (jf. opplæringslovens § 6-1 «- samisk distrikt: 1) det samiske forvaltningsområdet etter § 3-1 i samelova, 2) andre kommunar eller delar av kommunar etter forskrifter gitt av Kongen i statsråd etter at Sametinget og dei kommunane spørsmålet gjeld, har fått uttale seg.»). Kravet er stilt på bakgrunn av vanskene elever har til å få undervisning på samisk fordi retten til opplæring på samisk er knyttet til opplæringslovens «samisk distrikt». Det samme forholdet gjelder for adgangen til å få opplæring etter L-97 Samisk. Det vil dermed si at det uten-

for forvaltningsområdet for samisk språk må være minst ti elever i en kommune som ønsker opplæring på samisk. Retten til slik opplæring opprettholdes så lenge det er minst 6 elever igjen i gruppa. Departementet fulgte ikke opp Sametingets krav i uttalelsen til forskrift til opplæringsloven.

Etter at foreldreforeninga for samiskundervisningen i Skånland i brev av 19.04.99 ba Sametinget ta initiativ til at Skånland kommune blir definert som samisk distrikt etter opplæringslovens §6-1, tok Sametinget i brev av 25.05.99 dette opp med Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Departementet svarer i brev av 27.10.99 til foreldreforeninga følgende: «Departementet ser behovet for å styrke samiskopplæringen utenfor samisk distrikt. I forslag til statsbudsjettet for 1999-2000 er det derfor satt av midler til samiskundervisning utenfor samisk distrikt fordelt av Statens utdanningskontor etter skjønn. Etter departementets vurdering vil dette kunne ivareta intensjonene bak søknaden om utviding av samisk distrikt. På denne bakgrunnen ser departementet på dette tidspunktet det ikke som aktuelt å reise spørsmål om utviding av samisk distrikt.»

#### 2.2.6.3 Øvrige utdanningsspørsmål

Sametinget har overfor Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet gjort flere innspill med hensyn til kommunenes økonomi når det gjelder tospråklig opplæring og opplæring etter L-97 Samisk. Ved innføring av L-97 Samisk la departementet inn en økning i overføringene til kommunene som underviser etter læreplanen.

I kommunene der det opprettes private skoler arbeider Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet sammen med KRD for å kunne forlenge overgangsordninger for statlige tilskudd pr. elev, slik at bortfallet av inntekter ikke skal få en hurtig negativ virkning for kommunene der det opprettes slike skoler. Sametinget mener statlige tilskudd til kommuner med privatskoler opprettet med bakgrunn i at en ønsker å unngå samisk lærplan, L-97S, må opprettholdes på samme nivå som før opprettelse av slik privatskole.

Sametinget har bedt om at oppnevningsmyndigheten for styret for statens samiske videregående skoler overføres tinget.

#### 2.2.6.4 Situasjonen for de samiske tospråklige kommunene

Sametinget har med bekymring merket seg at det ikke er laget tilfredsstillende kompensasjonsordninger for de kommuner som har et tospråklig undervisningssystem. Dette medfører at disse kommunene har store ekstra-utgifter på grunn av et lovpålagt tilbud, og i tillegg også ekstra kostnader til investeringer for å kunne gi et slikt tilbud.

Til tross for at sentrale myndigheter gjentatte ganger er blitt gjort oppmerksom på dette, er mange av disse kommunenes økonomi blitt sterkt forverret.

Til dette kommer at flere av i tillegg er svært store i areal med en spredt befolkning som gjør dem ekstra dyre i drift - et forhold som heller ikke fanges opp av det generelle inntektsoverføringssystemet i tilstrekkelig grad.

Sametinget forventer at sentrale myndigheter nå ser sitt ansvar og sørger for at likestillingen av samisk og norsk språk og kultur, ikke skal belaste kom-

munenes anstrengte økonomi ytterligere, og at staten tilfører disse kommunene overføringer som dekker utgiftene med tospråklig fullt ut.

### **2.2.7 Samisk forskning**

Sametinget har i arbeidet med vilkårene for samisk forskning sett behovet for en klarere satsning innenfor flere områder. Det er fremmet ulike initiativ gjennom samarbeidet med Norges forskningsråd, bl.a. behovet for en avklaring av ansvaret for finansiering av samisk forskning, samt behovet for å stimulere rekrutteringen av forskere.

Sametinget mener det er behov for en samisk forskningspolitikk og forskningspolitiske styringsorganer som kan ivareta det samiske samfunnets behov for innflytelse på samisk forskning. Tinget ser et åpenbart behov for å institusjonalisere styringen av samisk forskning og å ansvarliggjøre et samisk organ. Sametingets primære og langsiktige målsetting er derfor at det etableres et *nordisk samisk forskningsråd* som omfatter hele det samiske bosettingsområdet. Slik vil Sametingene i Sverige, Finland og Norge i fellesskap ha et overordnet ansvar for utformingen av en helhetlig samisk forskningspolitikk. For øvrig vises det til 2.2.11.2 i denne meldingen om forskning innen samisk helse.

Sametinget vil understreke at opprettelsen av et samisk forskningsråd ikke må frita det eksisterende forskningssystemet for det ansvaret det har for samisk forskning. Det er derfor positivt at Norges forskningsråd i løpet av 2000 vil legge frem en handlingsplan for samisk forskning, som skal gi retningslinjer for forskningsrådets satsing på samisk forskning i årene fremover.

Sametinget vil i den forbindelse understreke at det er behov for at samiske interesser og kompetanse er tilstrekkelig representert i forskningsrådets organer. Det er også behov for videre oppbygging av kompetanse innenfor samisk forskning, og institusjonene må selv ta aktivt ansvar for rekruttering til feltet, f.eks. gjennom øremerkede midler til stipendiatstillinger og vitenskapelige stillinger.

### **2.2.8 Sametingets regionalpolitiske arbeid**

Sametinget vedtok i sak 46/99 at tingets regionalpolitiske virksomhet må styrkes ved bl.a. å prioritere arbeidet i Regjeringens Nord-Norgeutvalg (RNNU) og Utviklingsforumet for Indre Finnmark. RNNU ledes av statsministeren og består i tillegg av en rekke statsråder, fylkesordførerne i LU-området og samedingspresidenten. Utviklingsforumet ledes av fylkesordføreren i Finnmark og består i tillegg av samedingspresidenten og ordførerne i kommunene Guovdageaidnu, Kárášjohka, Porsángu og Deatnu.

I RNNU er det avholdt to møter i 1999 hvor temaene har vært:

- Landbruk, med fokus på fremleggelsen av den nye stortingsmeldingen om landbruk
- Fiskeri, med fokus på støtteordninger for flåtefornyelse og havneutbygging (jf. punkt 2.2.2.2)
- Transport og kompetansebærende infrastruktur, med fokus på Nasjonal Transportplan som omfatter hele sektoren knyttet til vei-, bane-, luft- og sjøvertskommunikasjoner. Innenfor IKT-sektoren har spørsmål vedrørende fysisk tilrettelegging av et bredbåndnett i nord blitt prioritert. I de

samiske områdene, og spesielt i Finnmark, vil det være umulig å få til et tilfredsstillende tilbud på kommersielt grunnlag. Staten må ta ansvaret for den digitale allemannsretten.

Sametingets arbeid i utvalget har vært å søke å ivareta det samiske perspektivet på de sakene som behandles. Sametinget og fylkeskommunene har satt fokus på å styrke det regionalpolitiske handlingsrommet hvor prosedyrer og rutiner for den nasjonale politikken bedre tilpasses målene på regionalt nivå. Samtidig er det saksområder der fylkeskommunene og Sametinget kan ha ulike interesser.

Utviklingsforumet for Indre Finnmark har avholdt fire møter. De sakene som har vært drøftet er forumets rolle og strategier, slakteristrukturen i Finnmark, import av rein, helse- og sosialspørsmål, interkommunalt samarbeid i indre Finnmark, Forsvarets stilling i Porsanger, Regionalt utviklingsprogram for indre Finnmark, kompetanse- og næringsutvikling, og informasjonsteknologi og infrastruktur.

Sametinget har også vedtatt å søke medlemskap for Sametinget i Landsdelsutvalget for Nord-Norge og Nord-Trøndelag.

### **2.2.9 Bruk og forvaltning av skjelettmaterialer ved Anatomisk institutt**

Kollegiet ved Universitetet i Oslo nedsatte i 1997 et utvalg for vurdering av retningslinjer for bruk og forvaltning av skjelettmaterialer ved Anatomisk institutt. I april 1998 avga utvalget sin innstilling med forslag til retningslinjer for bruk og forvaltning av skjelettmaterialer. I sak 11/99 ga Sametinget sin høringsuttalelse til utvalgets innstilling.

Sametinget støttet den enstemmige innstillingen med de foreslåtte retningslinjene for forvaltning av skjelettmaterialer ved Anatomisk institutt. Det akademiske kollegium ved Universitetet i Oslo vedtok retningslinjene og ga en relevant og klar begrunnelse for at Sametinget skal ha en avgjørende råderett over den samiske del av samlingen. Sametinget vil understreke det helt fundamentale i at Sametinget som et representativt organ for det samiske folk i Norge har den endelige rådighet over egne forfedres levninger. Sametinget er av den oppfatning at det må foretas en gjennomgang og utskillelse av den samiske delen av skjelettsamlingen ved Anatomisk institutt. Sametinget har understreket betydningen av at dette arbeidet utføres ihht de tilrådingene Sametinget har gitt.

### **2.2.10 Samlet plan for samiske kulturhus - Ny prioritering**

Sametinget vedtok i 1996, i sak 23/96 en samlet plan for samiske kulturhus. Sametinget fikk lite gjennomslag hos sentrale myndigheter for tingets forslag i planen. Foruten målsettingen om at eksisterende institusjoner skal sikres driftsfinansiering før nye prosjekter igangsettes, avviste Regjering og Storting Sametingets modell for funksjonfordeling og drifts- og investeringsfinansiering av samisk kulturhus, jf. St. meld. nr. 41 (1996-97) Om norsk samepolitikk, kap. 12.6, og Inst. S Nr 145 (1997-98). Dette førte til behov for å gjennomgå vedtaket fra 1996 på nytt og vedta ny prioritering.

Sametinget går i sak 21/99 bort fra sin kategorisering av samiske kulturhus gjort i sak 23/96. Beaivvás Sámi Teáhter, Sámi Vuorká-Dávvirat (SVD) m/kunstavdeling og Sámi sierrabibliotekha innehar nasjonal status. De øvrige

institusjonene er ikke kategorisert. For disse vil det være innholdet og behovet som er avgjørende for prioritering mht finansiering, både drift og investeringer.

For Sametinget er det viktig at arenaer for kultur- og språkutøvelse opprettes som et ledd i styrking av samisk språk og kultur. Prosjekter som bygger sin virksomhet rundt målsettingen om å bevare og utvikle samisk språk og kultur, må også være de som etter statens forpliktelser må finansieres med statlige midler. Men også fylkeskommunene og kommunene har ansvar både i investeringsfasen og ved drift.

Hovedprinsippet i Sametingets vedtak er at de seks prioriterte eksisterende samiske kultur-institusjoner med utgangspunkt i dagens virksomhet, skal sikres tilfredsstillende drifts-finansiering før nye investeringer foretas; Saemien Sijte, Várjjat Sámi Musea, Ája samisk senter, Sijti Jarng, Sámi Dáid-daguovddás og Várdobáiki. På investeringssiden har Sametinget prioritert utbygging av to samiske kulturinstitusjoner; Ája samisk senter i Kåfjord og deretter Várdobáiki i Sør-Troms og Ofoten.

Sametinget ønsker ikke at nye initiativ skal være umulige å gjennomføre på grunn av prioriteringer gjort av tinget, og fastsetter derfor at prosjekter som har *sikret driftsfinansiering* og ellers er *realistiske og realiserbare*, fortløpende anbefales av Sametinget for investering, bl.a. gjennom tingets årlige forslag til statsbudsjett. Investeringer av mindre prosjekter skal kunne gjennomføres via eventuelle andre finansieringsordninger.

Sametinget har gjennom egne vedtak, 40/96 og 20/98, gitt spesiell prioritet til Østsamisk museumsanlegg i Neiden samisk tusenårssted og til Sámiid-Vuorkká Dávvirat avdeling for kunst inkl. Saviomuseet. Disse to prosjektene holdes derfor utenfor prioriteringslisten og søkes realisert så fort som mulig.

## **2.2.11 Helse- og sosialsaker**

### *2.2.11.1 Oppfølging av plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkningen*

I 1999 ble det tildelt prosjektmidler i underkant av 3,7 mill. kr for oppfølging av NOU 1995:6 Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning i Norge. De fleste prosjektene handlet om oppbygging av flerkulturell kompetanse hos helse- og sosialpersonell. I november holdt Sametinget i samarbeid med Samisk høgskole, oppfølgingsseminar for prosjektene som har fått tildelt midler.

Verdens helseorganisasjon (WHO) og Verdens miljøprogram (UNEP) startet i 1999 et samarbeid om å kartlegge miljø og helseproblemer i Arktisk region. Det skal utarbeides et program med fokus på urfolks helse og miljø i Arktisk, og Sametinget har signalisert at dette arbeidet bør starte i samiske områder. Regjeringen har opplyst om at Sametinget vil bli trukket aktivt med i dette arbeidet.

I 1999 hadde WHO sin første konsultasjon med urfolk i Geneve, hvor Sametinget deltok i den norske delegasjonen. Arbeidet vil bli fulgt opp av Sametinget.

I forbindelse med tildeling av midler til oppfølging av NOU 1995:6 prioriterte Sametinget i sak 43/99 fem satsingsområder for år 2000. I satsingsom-

rådene har Sametinget vektlagt arbeidet med utredning, prosjektarbeid og metodeutvikling, for dermed å utvikle den samiske dimensjonen i det faglige arbeidet som utføres for samiske brukere i helse- og sosialtjenesten.

Sametinget har hatt et konstruktivt samarbeid med Sosial- og helsedepartementet (SHD) i oppfølgingen av helse- og sosialplanen. SHD har for øvrig utarbeidet handlingsplan for oppfølging av NOU 1995:6, som er sendt på høring og som Sametinget skal ta stilling til i år 2000.

Sametinget forventer at ordinære forskningsmidler prioriteres til forskning som ivaretar det samiske perspektivet i utviklingen av en helse- og sosialtjeneste tilpasset samiske brukere.

#### 2.2.11.2 Høringsuttalser

Sametinget har i sak R 68/99 avgitt høringsuttalelse om *samisk helseforskning*, et forprosjekt der forslaget er å danne en egen forskningsenhet om samisk helse. Den overordnede målsettingen med helseforskning og undervisning om samiske helseforhold er å øke kvaliteten på helse- og sosialtjenesten til den samiske befolkningen, og dermed gjøre tjenester innen helse- og sosialsektoren likeverdig for den norske og den samiske befolkningen. Det er stort behov for forskning innenfor de ulike fagfelt i det samiske samfunnet. Forskning innenfor samisk helse og sosial forhold bør være et av hovedsatsingsområdene i Sosial- og helsedepartementets handlingsplan for oppfølging av NOU 1995:6.

Sametinget er positiv til at det dannes en egen forskningsavdeling for samisk helseforskning ved Universitetet i Tromsø (UiTø). Sametinget har forventninger om at avdeling for Samisk helseforskning blir opprettet i løpet av år 2000 og plassert i Karasjok med administrativt tilknytning til Universitetet i Tromsø.

Sametinget har i brev av 08.09.99 avgitt høringsuttalelse til *NOU 1999:13 Kvinnens helse i Norge*. Sametinget mener det er stort behov for systematisering av kunnskap, samt utredning og forskning på samiske kvinners helseforhold. For å få igangsatt arbeidet med utredning og forskning om samiske kvinners helseforhold, mener Sametinget at det må avsettes midler til formålet. Sametinget ber om å få igangsatt arbeidet med utredning og forskning om samiske kvinners helseforhold.

#### 2.2.12 Handlingsplan for likestilling med fokus på kvinners stilling

Sametinget vedtok i sak 24/99 en handlingsplan for likestilling med fokus på samiske kvinners stilling. Likestilling og kvinnepolitiske spørsmål er en sentral utfordring for det samiske samfunnet. Det er derfor viktig at Sametinget er oppdatert på dette området og bruker nødvendige ressurser på arbeidet. Da likestilling og kvinnepolitiske spørsmål er svært omfattende og strekker seg over flere sektorer er det behov for å prioritere hva som skal settes på dagsorden i de nærmeste årene, og hva som bør ses i et mer langsiktig perspektiv.

Handlingsplanen er delt inn i fem deler. Første del omhandler bakgrunnen for planen, planprosessen og forholdet til andre planer. Del to gir en kortfattet fremstilling av likestilling som et tverrsektorielt politikkområdet, Samisk kvinneprojekt og en beskrivelse av samarbeid med aktører utenfor Sametinget. Del tre omtaler hovedmål og utfordringer, mens del fire beskriver inn-

satsområder, mål og tiltak for likestillingsarbeidet i Sametinget for perioden 1999 - 2001. Siste del omtaler økonomiske og administrative konsekvenser.

Sametinget har opprettet en fast stilling som skal følge opp arbeidet med handlingsplanen.

### **2.2.13 Domstolene i første instans**

Sametinget har i sak 48/99 avgitt sin høringsuttalelse til NOU 1999:22 Domstolene i første instans.

Sametinget er glad for at Strukturutvalget har vurdert behovet for en ny domstol i Indre Finnmark ut fra hensynet til å ivareta samiske interesser på dette område, og støtter derfor utvalgets forslag om at det etableres en domstol i Indre Finnmark, bl.a. ut fra de generelle bestemmelser om rett til bruk av samisk språk, både i offentlig forvaltning og i rettsvesenet. Domstolen må plasseres innenfor språkforvaltningsområdet i Indre Finnmark. Sametinget vil senere komme tilbake til spørsmålet om hvor den nye domstolen geografisk skal plasseres.

Sametinget støtter også utvalgets oppfatning om at Utmarkskommisjonen for Nordland og Troms legges ned og at de oppgavene den har, legges til de ordinære domstolene.

### **2.2.14 Domstolene i samfunnet**

Sametinget har i sak 47/99 avgitt høringsuttalelse til NOU 1999:19 Domstolene i samfunnet.

Sametinget er positiv til at Domstolkommisjonen i sitt arbeid har vektlagt det samiske perspektiv og kommet med klare signaler i forhold til dette.

Sametinget støtter også forslaget fra Domstolkommisjonens flertall om en mer frittstående domstoladministrasjon med eget styre. Dette forslaget understreker domstolenes uavhengige stilling, noe som også er vesentlig for det samiske samfunnets tillit til domstolene. Sametinget ber om å få oppnevne to representanter til styret for domstoladministrasjonen. En slik representasjon vil være vesentlig for det samiske samfunnets tillit til domstolene.

Sametinget er positiv til en egen domstol for Indre Finnmark, men vil likevel etterspørre konkrete tiltak i områder som faller utenfor det som vil bli et eventuelt område for en domstol i Indre Finnmark. Sametinget mener derfor at det bør utredes om og eventuelt hvordan en egen domstol for indre Finnmark kan utvikles til å kunne dekke større deler av det samiske bosettingsområdet.

### **2.2.15 Barne- og ungdomssaker**

Sametingets barne- og ungdomsprosjekt er midt i gjennomføringsfasen. Det er utarbeidet en prosjektbeskrivelse der det er foreslått følgende tematiske innsatsområder: Sametingets integreringspolitikk, kultur og næring. I tillegg er det valgt ut noen geografiske områder, som spesielle innsatsområder for prosjektet. Området omfattes av kommunene Sør Varanger, Lavangen, Røros og Oslo. I arbeidet med oppfølging av de definerte innsatsområdene er det i 1999 bl.a. avholdt møter med 2 av de 4 nevnte kommunene.

Sametinget vil gjennomføre spesielle tiltak rettet mot barn og unge, og har derfor prioritert tiltak for barn og unge ved behandlingen av budsjettet for 1999. Prioriteringen er fulgt opp ved at det gjennom Sametingets ulike tilskuddsordninger, er prioritert tiltak som støtter opp om målsettingen i tingets barne- og ungdoms prosjekt.

### **2.2.16 Vasskraftutbygging**

#### *Vasskraftutbygging i Nordland*

Sametinget mener at alle konsekvenser for miljø og samfunn skal kartlegges før det gis tillatelse til videre vasskraftutbygging i kommunene Beiarn, Rana, Skjerstad og Gildeskål, slik at man er sikker på at utbyggingen ikke gjør ubotelig skade på samfunn og miljø. Dette er viktig med tanke på det samiske samfunn generelt og samiske kulturminner og samiske næringer spesielt. Sametinget mener det er nødvendig å foreta nye konsekvensutredninger som er i tråd med de nye bestemmelsene i plan- og bygningsloven.

#### *Lødøljaoverføringen*

Sametinget mener det er meget beklagelig at beslutningen om å flytte prosjektet Lødøljaoverføringen fra kategori II til I har skjedd uten at viktige samiske interesser er hørt. Sametinget anmoder om at man i fremtiden også innhenter Sametingets syn i saker som berører samene, og at Sametinget blir satt opp som fast høringsinstans ved overføring fra kategori II (kan ikke konsesjonsbehandles) til kategori I (omfatter prosjekter som kan konsesjonsbehandles straks) i Samlet plan for vassdrag.

Sametinget legger vekt på at samiske næringer, kultur og samfunnsforhold skal vurderes i alle saker der det er snakk om inngrep i samiske områder. I verne- og utbyggingssaker skal det i vurderingen spesielt vektlegges hvilke konsekvenser eventuelle utbyggingstiltak vil medføre for det samiske samfunnet som helhet.

En realisering av Lødøljautbyggingen vil innebære store negative konsekvenser for reindriften og dermed også for den samiske kulturen i området. Sametinget krever en utvidet konsekvensutredning for samiske samfunnsinteresser. Dette omfatter bl.a. sosiokulturelle, helsemessige og næringsmessige utredninger som setter alle naturinngrep og tap av beiteområder ellers, i en helhetlig sammenheng.

### **2.2.17 Annet**

#### *2.2.17.1 Forslag til fredning av Skoltebyen i Neiden*

Sametinget støtter forslaget om fredning av skoltebyen i Neiden, Sør-Varanger kommune, som kulturmiljø etter kulturminnelovens § 20. Forslaget er usedvanlig godt begrunnet både faglig, kulturpolitisk og etisk. De foreslåtte fredningsbestemmelsene synes veloverveid, klare og presise, og vil danne et godt og forutsigbart grunnlag for en framtidig bruk og forvaltning av området.

Ved siden av at fredningen av Skoltebyen ivaretar de historiske, kulturelle, religiøse og landskapsmessige verdier i området, er det viktig at fredningen ses i en klar sammenheng med østsamisk kulturvern og formidling.



Østsamenes spesielle historie i statsrettslig, religiøs, språklig og kulturell sammenheng krever et særlig statlig engasjement omkring de østsamiske kulturvernoppgavene. Ansvarlige myndigheter må være villig til å strekke seg så langt som overhodet mulig i arbeidet for å bevare, styrke og videreutvikle østsamisk kultur. Fredningen av Skoltebyen i Neiden må ses på som ett av flere viktige elementer i dette arbeidet, og må settes i en nødvendig sammenheng med en permanent realisering av et østsamisk museum i Neiden. Sametinget ser det som nødvendig at fredningsforslaget følges opp og at forslaget legges frem for Kongen i statsråd så snart som mulig.

#### *2.2.17.2 Østsamisk museumsanlegg*

Sametinget vedtok i 1998 Østsamisk museumsanlegg/kultursenter som samisk tusenårssted. For å komme i gang med arbeidet for den samiske tusenårsmarkeringen ble Østsamisk museum etablert i Neiden for en interimsperiode fra 12. juli 1999 og ut året. Østsamisk museum er en avdeling av Sámiid Vuorká-Dávvirat/De Samiske Samlinger, og for 1999 finansiert med støtte fra Sametinget, Sør-Varanger kommune og Kommunal- og regionaldepartementet. For å realisere prosjektet behøves det konkret bevilgning over statsbudsjettet.

Sametinget viser til budsjettproposisjonene for 1999 og 2000 hvor det fremkommer at Regjeringen skal henholdsvis utrede og bearbeide planene for samisk tusenårssted til neste års statsbudsjett. Tinget vil også vise til Innst. S. nr. 246 og Budsjettinnst. S. nr 2 - 1999-2000 fra Familie-, kultur- og administrasjonskomiteen hvor det forutsettes etablert et samisk tusenårssted med byggestart i 2001 og en fremdrift som sikrer ferdigstillelse før 2005.

#### *2.2.17.3 Interregprosjektet Norgesfararleden og Harvasstua i Hattfjelldal kommune*

Sametinget betrakter dette som en meget viktig sak for de sørsamiske interessene i området. Harvasdalen er et sentralt område for reindriftssamene både på norsk og svensk side.

Sametinget har understreket de kulturminnevernmessige sidene ved bygningene. Harvasstua er tett knyttet til reindriftssamers bruk av områdene på norsk og svensk side, og inngår i en viktig kulturhistorisk sammenheng. På bakgrunn av kulturminnevernhensyn har Sametinget bedt om at en eventuell avhending av Harvasstua ikke foretas før Riksantikvaren er varslet og har gitt sin vurdering av bygningenes verneverdi.

Beslutningen om hva som skal skje med Harvasstua i framtiden har derfor stor interesse både fra en reindriftssamisk, historisk og kulturminnefaglig synsvinkel.

Sametinget vil understreke at en avgjørelse om Harvasstuas framtid må inneholde en løsning som er akseptabel for den sørsamiske reindriften på norsk og svensk side i området slik at sørsamisk kultur og næring ikke blir skadelidende. Sametinget ved Samisk kulturminneråd må være med på å vurdere den fremtidige bruken av Harvasstua i Hattfjelldal kommune.

#### *2.2.17.4 Hálkavárri og Porsangermoen skytefelt*

Sametinget mener det er viktig at Forsvaret og reindriften har en avtale om bruken av Hálkavárri/Porsangmoen skytefelt. Hálkavárri/Porsangmoen skytefelt er et sentralt område for reindriften, og reindriften er en sentral samisk næring og en viktig samisk kulturbærer som er beskyttet både gjennom nasjonale og internasjonale regler.

En av de sentrale rettslige forutsetninger som er lagt til grunn for statens politikk overfor samene, er vern av det materielle kulturgrunnet. En meget viktig forutsetning for at dette skal være en realitet, er at reindriftnæringen og dens områder ikke stadig taper arealer til andre interesser.

På starten av 1980-tallet ble det inngått et avtaleskjønn mellom forsvarret og de impliserte reindriftnæringene. Avtalen gikk ut i 1996, og det har siden ikke vært noen avtale mellom partene. Reindriften er nå kommet i en meget vanskelig situasjon, ikke minst fordi man ikke har noen avtale med forsvarret, noe som medfører at man ikke lenger har innflytelse på situasjonen i området.

Et annet forhold er at forsvarret, slik Sametinget kjenner saken, ikke lenger har noen festekontrakt til området. Den utløp i 1996, samtidig med avtalen mellom reindriftnæringene og forsvarret.

Derfor har Sametinget tatt opp saken med forsvarsministeren, slik at forhandlinger om en avtale kan fortsette mellom forsvarret og reindriften.

#### *2.2.17.5 Sammenbinding av Mauken og Blåtind skytefelt*

Sammenbindingen av Mauken og Blåtind skytefelt er en svært alvorlig trussel mot samisk kultur. Sametinget har derfor siden 1990 gitt flere uttalelser i forbindelse med planene om sammenbinding. Ved flere anledninger har tinget påpekt viktigheten av at det foretas konsekvensutredninger som er faglig holdbare når det gjelder konsekvensene for den samiske kulturen generelt i området, og spesielt for reindriften og samiske kulturminner. Sametingsrådet har tatt opp saken igjen i sak R 107/99.

En av forutsetningene for Stortingets vedtak av 8. april 1997 om å slå sammen skytefeltene var at reindriften skulle kunne overleve i området. Dette skulle den vedlagte tiltaksplanen for reindriften som fulgte St. prp. nr. 85 (1995-96) Om sammenbinding og utvidelse av Mauken og Blåtind skyte- og øvingsfelter i Indre Troms, garantere. Under Stortingets behandling ble det også understreket at tiltaksplanen skulle være garantien for at sammenbindingen ikke er i strid med samiske rettigheter, herunder bestemmelsene i ILO-konvensjon nr 169 om urfolks rettigheter.

I den siste tiden er det dokumentert at tiltaksplanen som er utarbeidet av Forsvaret ikke kan garantere for en framtidig bærekraftig reindrift i området. Det hevdes også med stor tyngde at ingen reindriftnæring har deltatt i utarbeidelsen av tiltaksplanen, og at den dermed er utarbeidet på et svært tynt faglig grunnlag. Tiltakene som er utformet bygger på mangelfulle og feilaktige oppfatninger av reindriften i området. Heller ikke Landbruksdepartementets egen seksjon for reindrift skal etter sigende ha deltatt i arbeidet.

Med de manglende reindriftnæringenes vurderinger i saken og den ufullstendige tiltaksplanen, vil sammenbindingen av skytefeltene være et stort inngrep overfor reindriftnæringene i området, og overfor samiske rettigheter generelt. Saken er også i strid med bestemmelsene i ILO-konvensjon nr 169.

Sametinget krever derfor at Landbruksdepartementets godkjenning av tiltaksplanen trekkes tilbake og at det reindriftsfaglige grunnlaget vurderes på nytt. Tinget krever også at det ikke foretas ekspropriasjon av reindriftens rettigheter i området, samt at Forsvaret ikke innvilges forhåndstiltredelse før saken er rettslig belyst.

## 2.3 Sametingets fagpolitiske og forvaltningsmessige oppgaver

### 2.3.1 Fordeling av tilskudd

Sametinget har gjennom en årrekke overtatt stadig nye forvaltningsoppgaver. De fleste av disse oppgavene er overtatt fra andre, og representerer i så måte ikke nye tiltak. Like fullt har denne prosessen resultert i et stadig utvidet ansvarsområde for Sametinget.

I 1999 forvaltet Sametinget følgende tilskuddsordninger, se tabell 2.1.

Tabell 2.1:

Tilskuddsordning	Tilskuddsorgan	Beløp 1999 (i 1000 kr)
Samisk utviklingsfond	Samisk næringsråd	24 097
Tilskudd til samisk husflid	Samisk næringsråd	3 600
Samisk kulturfond	Samisk kulturråd	9 125
Tilskudd til samisk forlagsdrift	Samisk kulturråd	1 500
Tilskudd til samiske kulturhus	Samisk kulturråd	2 843
Tilskudd til samiske kulturorg.	Samisk kulturråd	1 333
Tospråklighetstilskudd til komm./fylker	Samisk språkråd	16 650
Utdanningsstipend til samisk ungdom	Samisk språkråd	850
Språkprosj. i h.h.t. språkplaner	Samisk språkråd	2 956
Tilskudd til samiske kulturminner	Samisk kulturminneråd	600
Tilskudd til samiske hovedorg.	Sametingsrådet	2 600
Tilskudd til politiske grupper i Sametinget	Sametingsrådet	1 300
Til Sametingsrådets disposisjon	Sametingsrådet	147
Oppfølging av helse- og sosialplan	Sametingsrådet	4 400
Sum		72 001

De ulike ordningene forvaltes etter egne retningslinjer fastsatt av Sametinget.

Det nye økonomireglementet som ble iverksatt fra 01.01.99 fastslår at man skal legge større vekt på en mål- og resultatstyring i økonomiforvaltningen. Sametinget har i 1999 kommet et stykke på vei i dette arbeidet, men denne prosessen er langt fra ferdig.

Det som gjenstår er å aktivisere denne informasjonen i et mer helhetlig system hvor bruk av eksterne datakilder vil stå sentralt. I den fasen Sametinget er i nå er grunnlaget lagt for et godt bilde av den faktiske virkemiddelbruken. Mangelen på samordnet statistikk og måltall på den samiske samfunns-

utviklingen er imidlertid en utfordring som må løses, for at mål- og resultatstyring skal få en faglig forsvarlig forankring.

Sametinget deltar i et prosjekt ledet av Nordisk Samisk Institutt med formålet å etablere en samisk samfunnsvitenskapelig database. Med i dette prosjektet er både SSB (statistisk sentralbyrå), NSD (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste), Universitetet i Tromsø og Samisk høgskole. Dette arbeidet er svært viktig og vil forhåpentligvis danne grunnlaget for en mer aktiv samisk samfunnsplanlegging.

### **2.3.2 Forvaltnings- og fagpolitiske oppgaver i Sametingets underliggende råd**

#### *2.3.2.1 Samisk kulturminnevern*

Samisk kulturminneråd er et fagråd i sametingssystemet. Sametinget har den politiske styring samt arbeidsgiveransvar. Miljøverndepartementet (MD) ved Riksantikvaren har det overordnede fagansvar. Samisk kulturminneråd er av MD delegert myndighet og pålagt å forestå forvaltningen av samiske kulturminner i henhold til Lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner. Samisk kulturminneråd ivaretar også kulturminnehensyn i plan- og byggesaker etter Lov av 14. juni 1985 nr. 77 plan- og bygningsloven.

Samisk kulturminneråds oppgave er å bidra til at den miljømessige kulturarven blir vernet, dokumentert og vedlikeholdt på en best mulig måte. Samisk kulturminneråd gir, som ivaretaker av samiske kulturminneinteresser i plan- og bygningsloven, høringsuttalelser til statlige verneplaner, fylkesplaner, kommunale arealplaner, reguleringsplaner, bebyggelsesplaner og enkeltsøknader til konsekvensutredninger. Samisk kulturminneråd driver også veiledning i planspørsmål overfor kommunene, og har innsigelsesmyndighet overfor kommunenes arealplaner, reguleringsplaner og bebyggelsesplaner.

#### *Samisk kulturminneråds virksomhet*

Samisk kulturminneråd har ansvar for fordeling og utbetaling av de årlige tilskuddsmidlene til samiske kulturminneprosjekter. Tilskuddet gis til tiltak som ivaretar de overordnede kulturminnefaglige hensyn i arbeidet med samiske kulturminner og kulturmiljøer, samt samisk bygningsvern.

Med et tilskudd fra Miljøverndepartementet etablerte Samisk kulturminneråd i 1999 et Samisk knutepunkt for arbeidet med *Lokal Agenda 21*. Målsettingen for Sametingets arbeid med Lokal Agenda 21 er gjennom dialog med samiske lokalsamfunn, organisasjoner og myndigheter, og gjennom samordnet styring i Sametinget, å påvirke virksomhet og tiltak som leder mot en bærekraftig utvikling både kulturelt, miljømessig og økonomisk i samiske bruks- og bosettingsområder.

Samisk kulturminneråd har en koordinerende rolle i Sametinget for arbeidet med *Østsamisk museum i Neiden*. Arbeidet er nærmere beskrevet under pkt. 2.17.2.

Samisk kulturminneråd har også i 1999 hatt en del *internasjonale engasjement* som norsk-russisk kulturminnesamarbeid, Interregionalt registreringsprosjekt i sørsamisk område, UNESCO - norsk komité for verdens hukommelseskonvensjon.

Samisk kulturminneråd hadde i 1999 totalt sett samme høye antall saker til behandling som i 1998. Antallet befaringsaker ligger på samme nivå som i 1998.

### *Fremtidige utfordringer*

Samisk kulturminneråd står overfor flere store oppgaver og utfordringer i årene fremover. Det er fremdeles et sterkt behov for en administrativ styrking for at Samisk kulturminneråd skal fylle de oppgavene det er tillagt og de målsetningene det har satt seg. For 2000 vil hovedutfordringen være å videreutvikle og forbedre arbeidet innenfor de arbeidsområdene som allerede er igang.

### *2.3.2.2 Samiske kulturspørsmål*

Samisk kulturråd er et fagråd i sametingssystemet, og forestår forvaltningsoppgaver på vegne av Sametinget. Rådet ivaretar også den fagpolitiske delen av kultursaker i sametingssystemet. Samisk kulturråd driver en informasjonsvirksomhet rettet mot ulike samiske grupper og geografiske områder, og har også informasjons- og samarbeidsstrategi i forhold til andre offentlige instanser.

Samisk kulturråd har et utstrakt samarbeid med andre offentlige organer, og kontakten med kommuner, fylkeskommuner og samiske organisasjoner anses som viktig.

### *Fagpolitisk arbeid*

Samerådet nedsatte høsten 1997 en arbeidsgruppe som skulle se på mulighetene for felles kulturtiltak i hele Sápmi samt finansiering av tiltak. Samisk kulturråd var representert med ett medlem i arbeidsgruppen. Arbeidsgruppen la frem sitt arbeid høsten 1999. Samisk kulturråd mener at arbeidsgruppens planforslag er en naturlig oppfølging og supplement til det pågående arbeidet med å formalisere samarbeidet med samiske saker på nordisk nivå. Det er behov for et bedre samarbeid i samiske saker på nordisk nivå, og Russland bør også knyttes til dette samarbeidet. I fremtiden vil Samisk parlamentarisk råd (SPR) være en naturlig instans for samordning av samiske kultursaker på nordisk nivå, og stå for en fremtidig organisering og finansiering av et felles samisk kulturfond og administreringen av dette.

### *Samisk kulturråds virksomhet*

En grunnleggende tanke ved opprettelsen av *Samisk kulturfond* var at utviklingsmulighetene innenfor samisk kunst og kultur skulle sikres og videreutvikles på egne premisser. Innenfor de rammene kulturfondet disponerer legger Samisk kulturråd opp til å verne og vedlikeholde uttrykksformene i samisk kulturliv.

Gjennom Samisk kulturfond prøver man å tilrettelegge kulturtilbudene etter egne behov og ønsker. Mengden av oppgaver har økt i omfang og nye problemstillinger har blitt reist mens, de økonomiske rammene ikke har hatt en tilsvarende økning.

Antall søknader øker. Den totale søknadssummen til fondet i 1999 var på omlag 17,8 mill. kr. Det tilsvarer en økning på omlag 2,8 mill. kr i forhold til

1998. Fondets virkeområde er hele landet. Selv om bevilgningen til kulturfondet ble økt i 1999, er behovet på langt nær dekket. Dette skyldes at det over lang tid har vært et stort udekket behov. Det er nødvendig å styrke samisk kulturfond ytterligere i årene som kommer. Alle typer kulturtiltak trenger økt støtte.

Støtten til samisk forlagsdrift har som formål å sikre en jevn produksjon av samisk litteratur, samt å sikre en effektiv markedsføring og distribusjon. De overordnede rammebetingelsene gis gjennom retningslinjene for støtteordningen, og gjennom Sametingets årlige budsjettvedtak og årsmelding.

I Sametingets budsjett for 1999 ble det over kap. 0540, post 52.4 bevilget 1 333 000 kr til samiske kulturorganisasjoner. Denne bevilgningen er fordelt til samiske kulturorganisasjoner, samisk idrettsforbund og til organisasjoner som ikke kommer inn under tilskuddsordningen til samiske hovedorganisasjoner.

Rammebetingelsene for støtte til samiske kulturhus/institusjoner blir fastsatt i Sametingets årlige budsjettvedtak, samt årsmelding. For å kunne opprettholde et minimum av aktiviteter og drift ved Samiske kulturhus/institusjoner har det vært nødvendig å bruke midler fra samisk kulturfond til dette formål. Sametinget betrakter dette som en nødløsning for 1999.

Formålet med tilskuddsordninger til Samiske barns oppvekstvilkår er å fremme samiske barns oppvekstvilkår gjennom tiltak som styrker og bevarer samisk språk og kultur. Disse midlene er også viktige virkemidler i Sametingets barne- og ungdomsprosjekt.

### *Fremtidige utfordringer*

Samisk kulturråd registrerer mangelen på samiskspråklig litteratur for ungdom, spesielt litteratur skrevet av ungdom for ungdom, og mener derfor at det er viktig å sette fokus på dette. I den forbindelse vil det bli opprettet stipendordning, og rådet vil prioritere utgivelser av barne- og ungdomslitteratur.

De økonomiske rammene for samiske kulturinstitusjoner er ikke tilfredsstillende. Det vil være en utfordring for Sametinget å arbeide for en økning av driftsmidlene til samiske kulturhus/kulturinstitusjoner, slik at behovet blir dekket.

### *2.3.2.3 Samisk språk*

Samisk språkråd er et fagråd i sametingssystemet, og har ansvaret for å utvikle og bevare samisk språk i Norge. Samisk språkråd er opprettet i medhold av samelovens § 3-12 og dets oppgaver fremgår av samelovens språkregler. Oppgavene til Samisk språkråd er å verne om den kulturarv som samisk skriftspråk og talespråk representerer, arbeide for bevaring og styrking av samisk språk, utvikle samisk terminologi, fastsette skrivemåten av samiske ord og uttrykk innenfor rammene av de fastsatte nordiske samiske rettskrivningene, veilede og informere om samiske språkspørsmål, føre oversikt over kvalifiserte oversettere og tolker, samt fremme og delta i nasjonalt og nordisk samarbeid om samiske språkspørsmål.

### *Språkarbeid i lule- og sørsamiske områder*

Sametinget har som målsetting at samisk språkarbeid skal styrkes og utvikles i alle språkregioner. Dette krever store ressurser. Samisk språkråds administrasjon mangler kompetanse i sør- og lulesamisk. Dette gir dårlige vilkår for utvikling av disse språkene. Det er stort behov for økonomiske midler til utvikling av samisk også utenfor nordsamisk område.

### *Utdanningsstipend for samisk ungdom*

Samisk språkråd har fra 1997 hatt ansvaret for å dele ut stipend til samisk ungdom på videregående nivå. Antall elever som har søkt på utdanningsstipend for samisk ungdom har økt (med ca. 60), og dermed har stipendandelen pr. elev blitt mindre. Stipendet har søkere over hele landet. Dersom stipendet skal ha den forventede effekten i forhold til formålet, bør rammen økes.

### *Språkbrukskartlegging*

Samisk språkråd har i 1999 igangsatt et prosjekt med språkbrukskartlegging. Prosjektet går over to år. Kartlagt data skal brukes til dokumentasjon av språkets stilling i Norge. Prosjektet har egen styringsgruppe, og skal avsluttes i 2001.

### *Tilskudd til tospråklighet*

Sametinget har gitt Samisk språkråd ansvar for fordeling av statlige midler til samisk tolketjeneste og tospråklighet. Det er stor pågang av søkere (§ 7.4), og i 1999 ble kun en fjerdedel av prosjektsøknadene innvilget. Prosjektmidlenes andel bør derfor økes, i og med at de prosjektsøknadene som ikke ble innvilget, synes å være viktige for utviklingen av det samisk språk.

### *Arbeid med terminologi*

Samisk orddatabank er en orddatabase hvor samisk terminologi kontinuerlig registreres, og dette har stor betydning for revitalisering av samisk språk. Samisk språkråd skal også godkjenne terminologi og språklig granske lærebøker. Samisk språk har en kort tradisjon når det gjelder bruken av språket offisielt, samt forholdsvis kort skriftspråkstradisjon. Dette betyr at også kompetansen må utvikles i takt med utviklingen av språket generelt for å nå de mål som er satt for utviklingen av språket.

### *Fremtidige utfordringer*

Samisk språkråd har hittil arbeidet mest med å fremme samisk språk i Same-lovens forvaltningsområdet. For år 2000 blir en av utfordringene for Samisk språkråd å legge forholdene til rette slik at den lulesamiske og den sørsamiske befolkning får anledning til å utvikle og bruke sitt språk. I dag har ikke Samisk språkråd kompetanse i lulesamisk eller sørsamisk, og har derfor ikke mulighet til å gi faglig bistand til de som ber om det.

#### *2.3.2.4 Samiske næringssspørsmål*

Samisk næringsråd er et fagråd i sametingssystemet i nærings saker. I tillegg til å forestå forvaltningsoppgaver på vegne av Sametinget, fungerer også Samisk næringsråd som fagpolitisk råd spesielt i saker som berører næringsliv- og sysselsettingsspørsmål.

Samisk næringsråd driver et utstrakt samarbeid med andre offentlige finansieringsinstanser noe som krever ressurser for samordning og tilrettelegging. Rådet er også i sterkere grad en tidligere trukket inn i samarbeid med programmer og prosjekter som krever finansiell og faglig oppfølging. Saksvolumet for 1999 er nesten det samme som for 1998. Det har vært færre saker til rådet i forhold til 1998. Dette skyldes at administrasjonens fullmaktsgrense til å avgjøre søknader ble hevet.

#### *Næringsutvikling og programarbeid*

Samisk næringsråd mener det er viktig å delta i ulike samarbeidsfora for derigjennom å tilkjenne sin politikk og strategier på samfunnsområder hvor samisk perspektiv skal ivaretas. Samtidig gir det også muligheter til bedre samordning av virkemiddelbruk for oppfølging og gjennomføring av planer, programmer og tiltak. Samisk næringsråd har i 1999 vært aktivt med i samordning av virkemiddelbruken gjennom deltakelse i samarbeidsgrupper både nasjonalt og regionalt. Her kan nevnes regjeringens Nord-Norge utvalg, Interreg-programmet, omstillingsarbeidet for Indre Finnmark og utviklingsprogram for Hellemofjorden.

#### *Samisk utviklingsfond*

Samisk utviklingsfond har til formål å fremme tiltak av særlig kulturell, sosial og økonomisk betydning for den samiske befolkningen og det samiske bosettingsområdet.

Fondets geografiske virkeområde er avgrenset til 20 kommuner i Finnmark, Troms, Nordland og den samiske befolkning på Senja og i Lenvik kommune og sørsameområdet.

#### *Næringskombinasjoner*

Støtteordningen med næringskombinasjoner har som formål å sikre sysselsettingen og inntektsgrunnlaget for de som driver næringskombinasjoner. De som kombinerer duodji, utmarksnæring, fiske, jordbruk eller reindrift kan søke om driftsstøtte for slike kombinasjoner.

#### *Duodji*

Samisk næringsråd forvalter midler til organisasjonsstøtte, samt fondsmidler til produsentformål. Siktemålet er å utvikle duodji som næring. I tillegg er det en del kulturfaktorer som styrkes gjennom næringsutvikling.

Sametingets vedtak i sak 25/99 *Duodji - kultur, fag og næring* tar til ordet for å opprette et utviklingsprogram for duodji. Samisk næringsråd har ansvaret for å følge opp og iverksette programmet.



Programmet må være konkret og tiltaksrettet slik at det kan fungere som operativt styringsverktøy for Samisk næringsråds forvaltning av støtteordningene. Arbeidet må komme i gang i løpet av høsten 2000.

I tillegg har Samisk næringsråd hatt forvaltningsansvar for de statlige midlene som er tilført Interreg II-programmene om det grenseoverskridende samarbeidet som ble avsluttet i 1999.

### *Agderrapporten*

I rapporten «Ka kan æ få pæng ti?», som ble utarbeidet av Agderforskningen påpekes det at Samisk næringsråd ville vært tjent med en grundig analyse av næringslivet i de samiske områdene. Analysen bør ta for seg næringslivets tilpasningsmåter slik at man kan få en bedre forståelse av virkemiddelbrukens virkning. Samisk næringsråd har ansvaret for å følge opp konklusjonene i rapporten, og vil gjennomføre en pilotstudie der en vil konsentrere seg om næringslivet i noen utvalgte kommuner.

### *Fremtidige utfordringer*

Samisk næringsråd skal iverksette Sametingets vedtatte planverk gjennom de virkemidler rådet forvalter. For år 2000 vil en av utfordringen bli å jobbe videre med å utforme måter å måle virkemiddelbruken på, slik at man får en forståelse av hvordan virkemidlene treffer i forhold til målformuleringene.

## **2.4 Økonomiske og administrative utfordringer**

---

### **2.4.1 Innledning**

Sametinget har i 1999 fått overført sitt budsjett som en såkalt post 50-bevilgning. Dette betyr at Sametinget forvalter sine midler innenfor en ramme hvor tinget selv foretar prioriteringer. Sametinget må til en hver tid vurdere hvilke ordninger og virkemidler som skal videreføres, styrkes eller reduseres. Samtidig er det foretatt en endring i måten regjeringen behandler samiske saker på i forbindelse med statsbudsjettet. På regjeringens budsjettkonferanser behandles samiske tiltak og bevilgninger samlet, og danner derfor et godt grunnlag for en mer helhetlig samepolitikk. Erfaringer etter første års drift med rammebudsjett er positive.

Nytt for 2000 er at Regjeringen også bevilger midler til Sametingets ramme over fagdepartementers budsjettkapitler. Dette er med på å ansvarliggjøre det enkelte fagdepartementet, samtidig som det gis som rammebevilgning til Sametinget. Denne formen er spennende, og Sametinget vil løpende drøfte og samarbeide om budsjettopplegget med Regjering og Storting både hva gjelder form og innhold.

Sametinget har fremmet et krav om en forhandlingsmodell for arbeidet med samiske saker. Arbeidet med budsjett og nye behov, vil kunne være ett element som lett kan inngå som en del av et forhandlingsopplegg, der man gjennom reelle forhandlinger avdekker finansielle behov, ansvarsfordeling og kommer til enighet om rammene for budsjettene år for år. Et slikt system vil bedre dialogen og samarbeidet om de utfordringer man står overfor i samepolitikken.

Den samlede rammen som Sametinget disponerer i 2000, der Kommunal- og regionaldepartementet, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Kulturdepartementet og Miljøverndepartementet over ulike kapitler og poster har bidratt til Sametingets ramme, fremkommer av tabell 2.2.

Tabell 2.2:

Kap.	Post	Betegnelse	1999	2000	(i 1000 kr) +/- 99/00
540	50	Sametinget	97,962	100,734	2,772
206	50	Sametinget, Samisk utdanningsråd	22,415	23,525	1,110
326	78	Samisk spesialbibliotek	1,882	3,535	1,653
1429	72.7	Tilskudd til samiske kulturminner	600	1,000	400
		Sum ramme Sametinget	122,859	128,794	5,935

### 2.4.2 Behov for ressurser i år 2001

Vi viser til tabell 2.3 med foreslåtte tiltak i 2001 og begrunnelse for det enkelte forslag. Sametinget har i forslaget lagt til grunn at de ulike departementene disponerer midler til samiske formål. Eksisterende tiltak er foreslått videreført, og spørsmål om nye behov i 2001 vil bli tatt opp med det enkelte fagdepartement med prioriterte tiltak for det enkelte departement.

#### 2.4.2.1 Kommunal- og regionaldepartementet

Tabell 2.3: Prioriterte behov

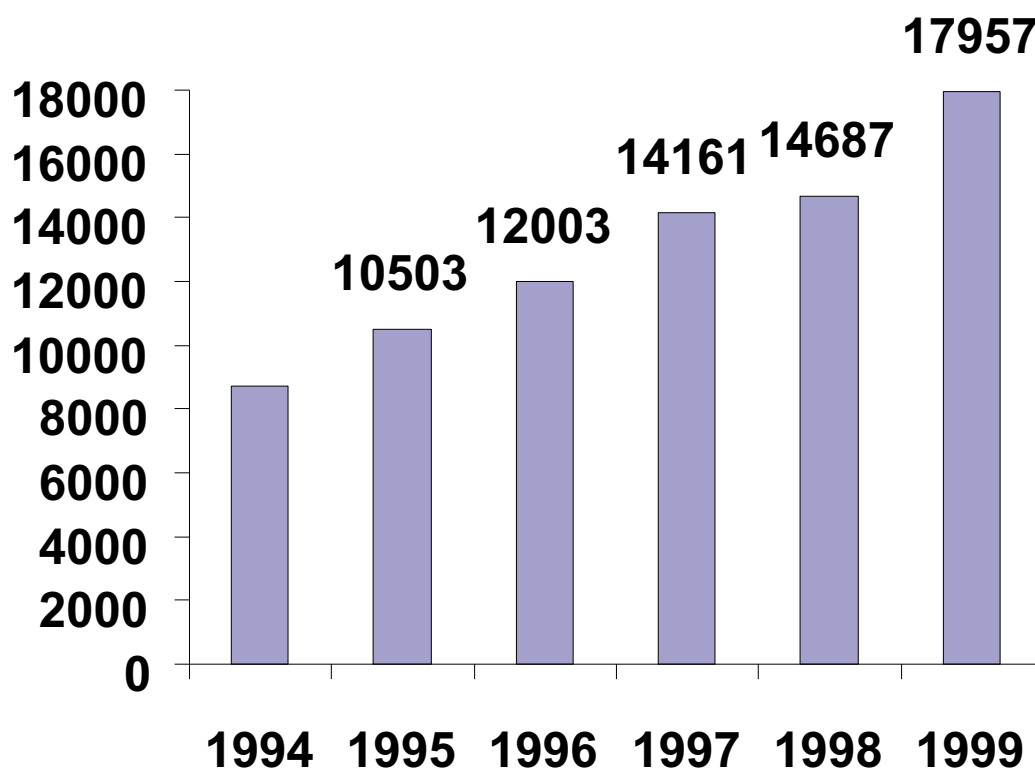
	Ka p	Po st	Benevnelse	2000	Behov 2001	+/-
1	54 0	01	6 stillinger underliggende råd + samisk språk- nemnd	46,139	48,439	2,300
2	54 0	51	Samisk utviklingsfond	23,697	25,697	2,000
3	54 0	52	Samiske barn og unge	2,500	3,500	1,000
4	54 0	52	Samiske kulturhus, driftsstøtte	4,443	7,843	3,400
5	54 0	53	Samiske språksentre	0	2,600	2,600
6	54 0	01	Sametingets stedlige kontor Oslo	0	1,500	1,500
7	54 0	21	Utredningsoppdrag/planarbeid	0	2,000	2,000
8	54 0	53	Samisk språk - moderne teknologi	0	610	610
9	54 0	52	Samisk kulturfond	9,475	13,475	4,000
1 0	54 0	53	Rett til opplæring i samisk	0	1,000	1,000
1 1	54 0	52	Gába - kvinnemagasin	0	1,000	1,000

Tabell 2.3: Prioriterte behov

1 2	54 0	53	Samisk språkkampanje	0	1,000	1,000
1 3	54 0	52	Tilskudd til samiske forlag	1,500	4,000	2,500
1 4	54 0	01	4 stillinger til hovedadministrasjonen	46,139	48,139	2,000
Sum behov Kap. 540.50				100,734	127,644	26,910

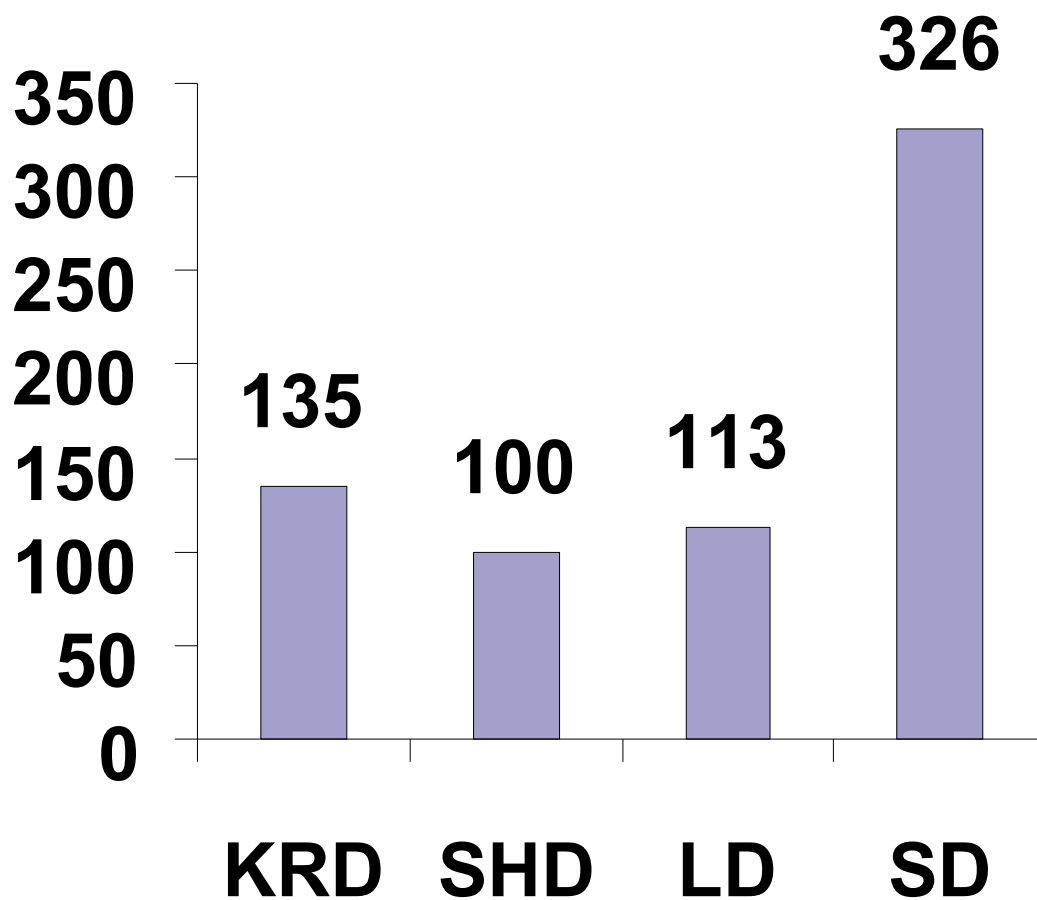
### 1.6 stillinger underliggende råd + Samisk språknemnd

Den administrative delen av Sametinget er under et stadig økende press. Nye oppgaver og økende oppmerksomhet rundt Sametingets arbeid har ført til en økning i saks- og dokumentmengden. Sammenlignet med f.eks. departementene, er saks- og dokumentmengden betydelig, noe figurene 2.1, 2.2 og 2.3 viser:



Figur 2.1 Antall dokumenter i perioden 1994-1999

Fra perioden 1994 - 1999 har antallet dokumenter i Sametingssystemet økt betraktelig. Denne økningen viser en betydelig interesse for Sametingets arbeid, og representerer en betydelig utfordring for et relativt lite system. Tilsvarende tall for Landbruksdepartementet var i 1998 ca. 20.000 dokumenter.



Figur 2.2 Dokumenter pr. ansatt 1998

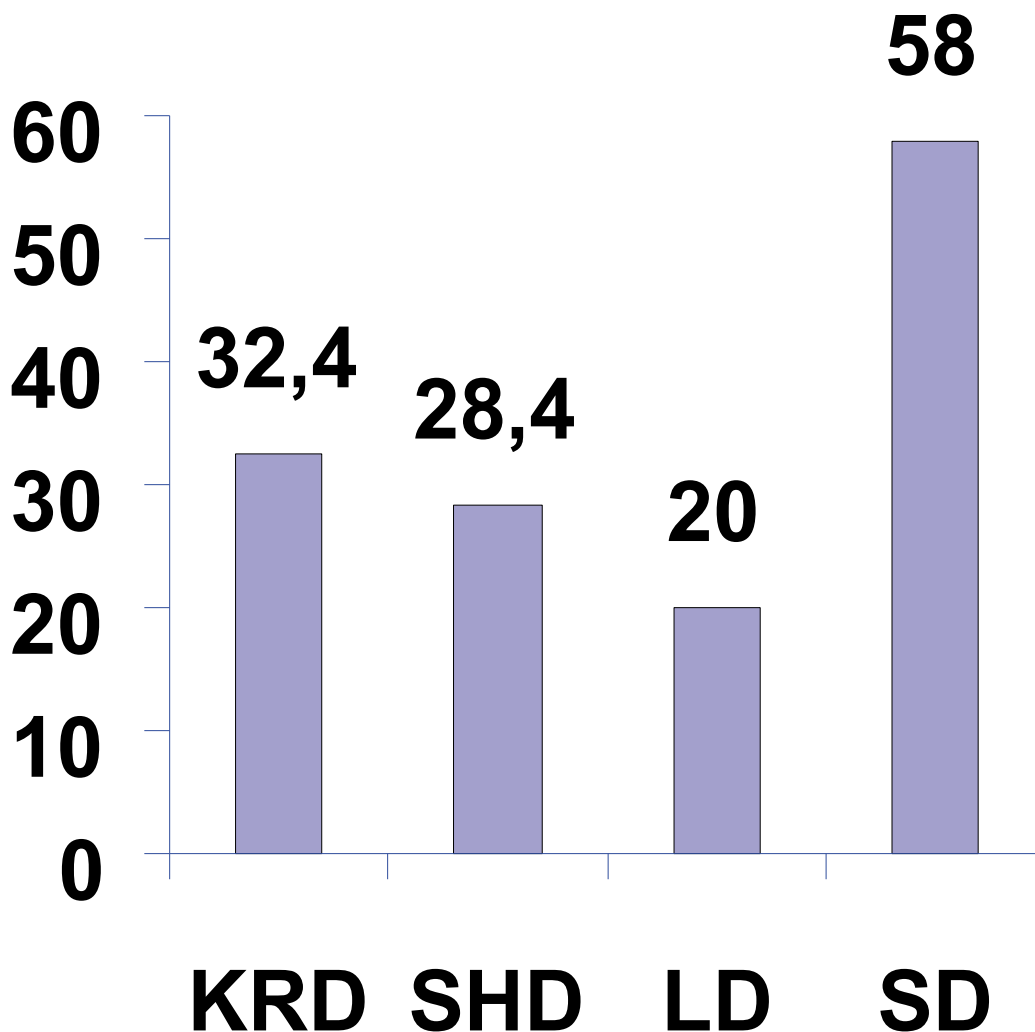
KRD - Kommunal- og regional departementet

SHD - Sosial- og Helsedepartementet

LD - Landbruksdepartementet

SD - Sámediggi - Sametinget

(For 1999 er antall dokumenter og saker økt til h.h.v. 399 og 80 pr. ansatt i Sametinget.)



Figur 2.3 Saker pr. ansatt 1998

Den veksten som Sametinget nå opplever i antall henvendelser og saker gjør at det er behov for en kraftig opprusting av det administrative apparatet. For 2000 vil det bli foretatt en styrking av hovedadministrasjonen, og fokus vil i 2001 rettes mot de underliggende råds administrasjoner.

Det å sikre en forsvarlig driftsbevilgning for Sametinget og de underliggende råd fra og med 2001 vil ha høyest prioritet innenfor den eksisterende rammen inkludert frigjorte investeringsmidler.

Det er et behov for minst 6 stillinger til Sametingets underliggende råd.

## 2. Samisk utviklingsfond

I forbindelse med Sametingets behandling av budsjettet for 2000, så Sametinget seg nødt til å sikre driften av samiske kulturhus som allerede er etablert. I en årrekke har Samisk kulturråd vært nødt til å yte årlig krisehjelp til kulturhusenes drift. Dette har vært med på å undergrave bruken av kulturfondets frie midler.

### *3. Samiske barn og ungdom*

Samisk kulturråd vil for 2000 disponere 2,5 millioner kr innenfor rammen av kulturfondet til dekning av arbeid for samiske barn og ungdom.

Sametinget ønsket allerede i 2000 å styrke denne satsningen gjennom en økning på 2 mill. kr, men det ble dessverre ikke rom for å øke den med mer enn halvparten.

### *4. Samiske kulturhus, driftsstøtte*

Nåværende samiske kulturinstitusjoner har hatt svært vanskelige vilkår i en årrekke. Med henvisning til Sametingets prioritering i sak 21/99 Samlet plan for samiske kulturhus - ny prioritering, sak 47/98 Statsbudsjettet 2000, og Sametingets budsjettfordelingen for 2000, vil Sametinget igjen understreke viktigheten i at eksisterende kulturinstitusjoner sikres en levelig driftsfinansiering. Sametinget var for 2000 nødt til å omdisponere midler fra samisk utviklingsfond til kulturhusene. I de fleste sammenhenger faller samiske kulturhus igjennom med hensyn til ordinære driftstilskuddsordninger. Samtidig er behovet for denne typen institusjoner i områder med relativt spredt samisk bosetning svært stor. For at de 6 etablerte kulturhusene som dekkes av ordningen skal kunne sikres en rimelig drift må Sametinget ta et større ansvar på finansieringssiden. Dette gjelder Ája, Várjjat Sámi Musea og Sámi Dáiddaguovddás.

### *5. Tilskudd til samiske språksentre*

Erfaringen viser at det i områder hvor det er opprettet språksentre, har arbeidet med å fremme språket lykkes bra. Slike språksentre burde etableres lokalt i områder hvor språket har dårlige betingelser. I tillegg ønskes en etablering av samisk orddatabank på sør- og lulesamisk.

### *6. Sametingets stedlige kontor i Oslo*

Det må etableres et stedlig kontor i Oslo, for å ivareta Sametingets representasjons-/informasjons- og støttefunksjoner i Oslo.

### *7. Sametingets utredninger og planer*

Sametinget har årlig en rekke prosjekter gående med utarbeiding av diverse planer for ulike politikkområder. De ulike planarbeidene er gjerne eksternt finansiert. Behovet for å finansiere slike planer/utredninger er stadig økende, og det er unødvendig arbeidskrevende og for tilfeldig å basere dette på eksterne midler. Det er derfor viktig og riktig å legge til grunn at Sametinget selv dekker slike behov innenfor egne rammer.

### *8. Samisk språk og moderne teknologi*

Sametinget ønsker å sikre at samisk språk kan fungere og faktisk finnes tilgjengelig gjennom løsninger og tilbud også knyttet til nye teknologiske medier. I den sammenhengen er det ønskelig å etablere en ordening som kan sikre finansiering av slike prosjekter.

### *9. Samisk kulturfond*

For å sikre en tilfredsstillende utvikling av Samisk kulturfond, foreslås det å øke bevilgningen til fondet.

Sametinget ønsker at Samisk kulturråd gjennom Samisk kulturfond skal kunne gjøres i stand til å styrke arbeidet med samisk film og video. Det er i dag en rekke samiske aktører innenfor denne bransjen som i ulike sammenhenger har gitt signaler om at behovet ikke dekkes av de ordningene som eksisterer i dag.

Økningen skal også dekke det behovet som er blitt aktualisert ved at Samisk kulturråd de to siste årene har fått mange henvendelser og søknader til basisutstillinger i samiske institusjoner.

### *10. Rett til opplæring i samisk*

Erfaringen har hittil vist at samelovens §§ 3 - 7 og 3 - 8 er bestemmelser som ikke kan realiseres så lenge det ikke gis egne midler til dette. Sametinget vil derfor fremme forslag om at det etableres en stipendordning for personer som ønsker å lære samisk.

### *11. Gába - kvinneblad*

Gába er et samisk kvinneblad, som skrives på nordsamisk og norsk og utgis fire ganger årlig. Bladet trenger en permanent statlig finansiering.

### *12. Samisk språkkampanje*

I 2001 er det 10 år siden samelovens språkregler ble vedtatt. Sametinget ønsker å markere dette gjennom en egen språkkampanje for bruk av samisk språk. Sámegeiain birge vil være en språklig miljøvernkampanje med målsetting om å få flest mulig både offentlige institusjoner, samiske organisasjoner og privatpersoner til å bruke samisk.

### *13. Tilskudd til samiske forlag*

Støtte til samiske forlag bør økes. Sametinget vil i den sammenhengen også ta initiativ til å få en klarere rollefordeling mellom Samisk læremiddelsenter og samiske forlag hva angår produksjon av læremidler.

### *14. 4 stillinger til Sametingets hovedadministrasjon*

Sametingets engasjement innenfor store sektorer som internasjonalt urfolksarbeid, reindrift, næringspolitikk og regionalpolitikk, har gjennom en årrekke gjort at de administrative ressursene i hovedadministrasjonen er under et svært stort press. For 2001 er det behov for en styrking av hovedadministrasjonen med 4 nye stillinger.

### 2.4.2.2 Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (tab. 2.4)

Tabell 2.4: Prioriterte behov

	Kap	Pos	Benevnelse	2000	Behov 2001	+/-
1	0206	50	Samiske læremidler	10,95 4	13,954	3,000
2	0206	50	Driftsutgifter - Sametingets opplæringsavdeling	10,57 0	11,370	800
3	0243		Særskilte samiske tiltak innen spesialpedagogikk	2,600	2,600	0
4	0244	70	Spesialpedagogiske læremidler	-	2,000	-
5	0206	50	Spesielle driftsutgifter	2,000	2,000	0
6	0228	21	Kvalitetsutvikling i grunnskolen	-	2,900	-
7	0238	21	Kvalitetsutvikling i videregående skole	-	1,500	-
	Fra BFD		Læremidler til samiske barnehager	200	500	300
Sum				-	36,824	-

#### 1. Samiske læremidler

Det foreslås en økning i bevilgning i forhold til foreløpig tilsagn for år 2000. Dette gjøres i samsvar med planutkast for strategisk plan 2001 - 2005.

Det er i dag stor mangel på samiske læremidler som er godkjent i henhold til det nye læreplanverket L-97 Samisk. Det vil derfor være viktig å jobbe for å bedre rammevilkårene for læremiddelproduksjon.

#### 2. Driftsutgifter - Sametingets opplæringsavdeling

I forbindelse med intensiveringen av arbeidet med Spesialpedagogiske læremidler er det behov for at opplæringsavdelingen styrkes med 2 stillinger som foreslått i St. meld. nr. 23.

#### 3. Særskilte samiske tiltak innen spesialpedagogikk

Etter at Programmet for Nord-Norge blir avviklet 01.01.2000 overføres en del tiltak til Sametinget. Midlene skal gå til etablering av samisk tyngdepunkt, styrking av Sametingets opplæringsavdeling og til kompetansehevingstiltak innen spesialpedagogikk (jfr. St. prp. nr. 1 Tillegg nr. 6).

#### 4. Spesialpedagogiske læremidler

Nasjonalt læremiddelsenter (NLS) har det overordnede ansvaret for spesialpedagogiske læremidler. Sametinget forutsetter at det overføres midler fra NLS for utvikling og produksjon av samiske spesialpedagogiske læremidler.

#### 5. Spesielle driftsutgifter

Posten skal nyttes til utgifter knyttet til læremiddelproduksjon som Sametinget selv står for. Det foreslås ingen økning i forhold til år 2000.



### *6. Kvalitetsutvikling i grunnskolen*

Sametinget forutsetter at det settes av midler på kap. 228 til videreføring av ulike utviklingsprosjekter, bl.a. Kartleggingsmaterieil i lesing på samisk, Revitalisering (Interreg prosjekt -Norges andel), KIM og kompetansehevingstiltak. Det må videre avsettes midler til ulike små prosjekter som kan føre til en utvikling i samisk skole.

### *7. Kvalitetsutvikling i Samisk videregående opplæring*

Sametinget forutsetter en videreføring av bevilgninger over kap. 238, som omfatter bl.a.:

- utvikling av nye læreplaner, revisjon av eksisterende læreplaner og videreutvikling av elev- og lærlingevurdering
- sentral initiert FoU-arbeid og forskning
- etterutdanning for lærere og opplæringsansvarlige i bedrift
- ledelsesutvikling
- utvikling av tilbudsstruktur
- miljø og utvikling

Sametinget tar sikte på å se på gjennomgangen av tilbudsstrukturen i samisk videregående opplæring eventuell revisjon av læreplaner, foreslå nye læreplaner, f.eks. duodji GK og tilpasse GK media- og kommunikasjonsfag til samisk videregående opplæring.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) i opplæringen:

- videreføre og styrke arbeidet med IKT-utdanningen i samisk videregående opplæring
- gi bedre utdanningstilbud til lærere innen IKT i samisk videregående opplæring i form av etterutdanning og kompetanseutvikling

Etterutdanning og ledelsesutvikling:

- styrke kompetansen til lærere og skoleledere i samisk videregående opplæring i samarbeid med fylkeskommunene og andre samiske institusjoner
- etterutdanning relatert til samiske fag bør intensiveres
- rådgivningstjenesten må omorganiseres og styrkes i den samiske videregående skolen

### *Samisk forskning*

Sametinget har i arbeidet med vilkårene for samisk forskning sett behovet for en klarere satsning innenfor flere områder. Det er fremmet ulike initiativ gjennom samarbeidet med Norges forskningsråd, bl.a. behovet for en avklaring av ansvaret for finansiering av samisk forskning, samt behovet for å stimulere rekrutteringen av forskere. Det er bl.a. lansert forslag om en mulig etablering av et eget samisk forskningsråd med selvstendig finansiering.

#### *2.4.2.3 Barne- og famildepartementet - arbeid med samiske barnehager*

BFD har fra 1995 tildelt midler til utvikling av læremidler på samisk til bruk i barnehager, da det er stor mangel på samiske læremidler tilpasset samiske barnehager er det nødvendig å øke summen. Det er i tillegg et stort behov i barnehager og kommuner for veiledning og oppfølging i arbeidet med å tilpasse rammeplanen til lokale forhold.

### 2.4.2.4 Kulturdepartementet (tab. 2.5)

Tabell 2.5: Prioriterte behov

	Kap	Pos	Benevnelse	2000	Behov 2001	+/-
1	326	78	Samisk spesialbibliotek	3 535	4 335	800
2	320	73	Tusenårssted - Østsamisk museumsanlegg	0	10 000	10 000
3	320	73	Ája samisk senter	0	16 000	
4	335	75	Samiske aviser	8 000	11 000	3 000
5	324	70	Beaivvás Sámi Teahter	10 047	12 500	2 453
6	328	70	Sámiid Vuorká Dávvirat	2 788	6 288	3 500
7	320	73	Vardobáiki	0	10 000	10 000
Sum prioriterte behov				24 370	70 123	45 753

#### 1. Samisk spesialbibliotek

Et velfungerende spesialbibliotek for hele det samiske området er et sentralt element i Sametingets arbeid for å styrke satsningen på språk og kultur for alle samer.

Sametinget har uttrykt behov for å finne en løsning for det lule- og sørsamiske språkområdet og Samisk spesialbiblioteks ansvar for disse områdene. Det må i det videre arbeidet satses også i disse områdene. Det foreslås derfor at rammen for spesialbibliotek økes.

#### 2. Tusenårssted - Østsamisk museumsanlegg, Neiden

Sametinget har vedtatt Østsamisk museumsanlegg i Neiden som samisk tusenårssted. Å etablere et Østsamisk museumsanlegg er en kulturvernoppgave som både i samisk og nasjonal sammenheng må karakteriseres som svært viktig.

Den østsamiske gruppen er liten, og deres spesielle historie i statsrettslige, religiøs, språklig og kulturell sammenheng tilsier et statlig engasjement omkring kulturvernoppgavene.

Byggekostnader for Østsamisk museumsanlegg i Neiden innebærer at Sametinget må ha en budsjettøkning for å kunne realisere etableringen av anlegget.

#### 3. Ája samisk senter, Kåfjord

Ája samisk senter er et prioritert tiltak både i kommune- og fylkesplan, og Sametinget har i sin behandling av «Samlet plan for samiske kulturhus» prioritert Ája samisk senter øverst av kulturhus som skal etableres.

Ája samisk senter søkes realisert så snart som mulig, og det er nødvendig med økte bevilgninger. Statsbygg foretok en gjennomgang av prosjektet, og Sametingets forslag til bevilgning bygger på dette.

#### *4. Tilskudd til samiske aviser*

Samiske aviser har i en årrekke kjempet for å få til en driftsbevilgning som gjør at de kan fylle sin rolle som språkforvalter og nyhetsformidler i det samiske samfunn. Det er ikke potensiale for store salgs- og annonseinntekter til samiske aviser, fordi lesergrunnet ikke kan sammenlignes med norske aviser.

Sametinget vil understreke behovet for en økning av bevilgninger til samiske aviser, der målsetningen er å doble statstilskuddet innen 2005. Innen samme tidsperiode bør målet være å opprette et underkontor tilknyttet en av de allerede eksisterende avisene, i lule- og sørsamisk område.

Sametinget har som mål at minst en av avisene kommer ut daglig.

#### *5. Beaivvás Sámi Teáhter*

Departementet har foreslått en bevilgning på kr 10,047 mill. til Beaivvás Sámi Teáhter i 2000. Dette er langt under det teateret selv hadde budsjettet. For å kunne gjennomføre teatrets planer og tiltak, er det behov for en økning av midlene.

#### *6. Sámiid Vuorká- Dávvirat/De Samiske Samlinger*

Departementet har foreslått en bevilgning på kr 2,788 mill. til Sámiid Vuorká-Dávvirat/De Samiske Samlinger (SVD) i 2000.

Sametinget engasjerte i 1999 SVD i arbeidet med å etablere et østsamisk museum i Neiden. Det ble ansatt 2 prosjektmedarbeidere og disse stillingene ble finansiert av Samisk kulturråd og Samisk næringsråd. Det forventes at prosjektet må videreføres i 2001 og Sametinget vil be om at prosjektet da finansieres over SVDs ordinære driftsbevilgning.

For å få gjennomført en etablering av Samisk nasjonalmuseum for kunst- og kulturhistorie, må det foretas en utvidelse av Sámiid Vuorká-Dávvirat/De Samiske Samlingers bygninger til også å romme et samisk kunstmuseum. Det må avsettes investeringsmidler til dette formålet. I første omgang søkes det om en planleggingsbevilgning på kr 1,5 mill.

Med bakgrunn i det ovenfornevnte, samt SVDs behov for en styrking av det eksisterende budsjettet, foreslår Sametinget at rammen økes.

#### *7. Várdobáiki - samisk kulturhus i Sør-Troms/Ofoten*

Várdobáiki er av Sametinget prioritert som nr. 2 i kulturhussatsingen.

Plangruppa for Várdobáiki har søkt om en byggebevilgning for første byggetrinn. Dette er 1. byggetrinn i den desentraliserte modellen Várdobáiki skal bygges etter. Sametinget fremmer forslag om økning av budsjettet for realisering av samisk kulturhus i Sør-Troms/Ofoten.

### 2.4.2.5 Sosial- og helsedepartementet (tab. 2.6)

Tabell 2.6: Prioriterte behov

	Ka p	Pos t	Benevnelse	2000	Behov 2001	+/-
1	701	21	Samisk helseforskning	0	2,400	2,400
2	701	21	Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning	5,000	7,000	2,000
Sum prioriterte behov				5,000	9,400	4,400

#### 1. Samisk helseforskning

I 1999 ble det igangsatt et arbeid på utredning om samisk helseforskning med tildeling fra Sosial- og helsedepartementet. Sametinget har gitt en høringsuttalelse til utredningen som ble ferdigstilt i juni 1999. Sametinget registrerer at tiltaket ikke er prioritert i forslag til statsbudsjettet for år 2000.

Sametinget mener at oppfølgingen av NOU 1995:6 Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning, også kan følges opp ved tilføring av midler utover de kr 5 mill som Sametinget tildeler. Midler til økt forskning om helse- og sosiale forhold i samiske områder må hentes utenfor denne tildelingen.

#### 2. Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning

I forslag til statsbudsjett for 2000 vedrørende samiske helse- og sosialsaker er det foreslått 5 mill kroner til formålet. Dette er det samme som for 1999. Dette er prosjektmidler som Sametinget tildeler til oppfølging av NOU 1995:6 Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning i Norge. Lokalt og regionalt er det igangsatt prosjekter for å følge opp NOU 1995:6, men omfanget av prosjektene har ikke vært mulig å øke, ettersom de økonomiske rammene ikke har gitt rom for dette. Det har ikke vært noen økning av rammene på dette området, selv om gjennomføringen av helse- og sosialplanen har pågått siden 1995.

På grunn av det store behovet for satsning på samiske helse- og sosialtjenester, er det i 2001 behov for en økning i rammen på denne posten.

*Vedlegg:*

*Sametingets organisering*

*Organiseringen av det politiske system*

- Sametinget i plenum
- Sametingets møtelederskap
- Sametingsrådet

De ulike organene har følgende funksjonsfordeling:

### *Sametinget i plenum*

Sametinget i plenum er Sametingets øverste organ. Plenum er suveren i å regulere sin virksomhet innenfor de rammer som er fastlagt i lov av 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold. Sametinget i plenum fastsetter tingets forretningsorden og grunnregler, og regulerer virksomheten til de underliggende fagrådene. Sametinget gjennomgikk sin organisering i sak 35/98 Sametingets organisering, og fastsatte grunnregler og forretningsorden som regulerer dette.

### *Sametingets møtelederskap*

Valg av møtelederskap og møtelederskapets funksjon er regulert i sametingets grunnregler § 2-2 og sametingets forretningsorden § 16 og § 17. Møtelederskapet skal blant annet innkalle og lede Sametingets plenumsmøter, utpeke Sametingets deltakere til parlametariske møter og konferanser og avgjøre søknader om permisjon.

### *Sametingsrådet*

Sametingsrådet består av presidenten, visepresidenten og 3 medlemmer. Rådet står for ledelse og drift av Sametingets virksomhet. Rådet er flertallsvalgt blant Sametingets faste representanter. Av *forvaltningsmessige* oppgaver fordeler Sametingsrådet midlene til samiske organisasjoner og tilskuddet til gruppesekretærer i Sametinget, samt "Andre tilskudd" (post 70.6).

### *Organiseringen av Sametingets underliggende råd*

Sametingets underliggende råd inngår i statsbudsjettet kapittel 0540. For å håndtere den daglige forvaltningen av disse ordningene, har Sametinget opprettet underliggende råd med egne administrasjoner til å ivareta disse funksjonene. Sametinget fastsetter de enkelte råds driftsbudsjetter og arbeidsoppgaver.

### *Rådsstrukturen*

Sametinget har etablert følgende underliggende forvaltningsorgan:

- Samisk næringsråd
- Samisk kulturråd
- Samisk språkråd
- Samisk kulturminneråd

De ulike rådene tildeles forvaltningsoppgaver samtidig som de også fungerer som fagligpolitiske rådgivningsorgan.

### *Rådernes administrasjoner og lokalisering*

Hvert av rådene er etablert med egne administrasjoner. Administrasjonene er lokalisert som følger:

- Samisk næringsråd	Kárásjohka-Karasjok (samlokalisert med Sametingets hovedadministrasjon)
---------------------	---

- Samisk kulturråd	Tysfjord
- Samisk språkråd	Guovdageaidnu-Kautokeino
- Samisk kulturminneråd	Unjárga-Nesseby (hovedadministrasjonen)

Samisk kulturminneråd har et eget distriktsapparat. I Snåsa er det etablert et kontor med forvaltningsansvar for sørsamisk område. Distriktskontoret i Tromsø har ansvar for Troms fylke, Tysfjord har ansvaret for Nordland fylke. Kontoret i Unjárga-Nesseby har forvaltningsansvaret for Finnmark fylke. Samisk kulturminneråd har som intensjon å flytte sitt distriktskontor for Troms til Ája sjøsamisk senter i Kåfjord innen 2004.

#### *Rådenes forvaltningsmessige oppgaver*

##### *Samisk næringsråd:*

- Samisk utviklingsfond
- Tilskudd til næringskombinasjoner
- Tilskudd til duodji

##### *Samisk kulturråd:*

- Samisk kulturfond
- Tilskudd til samiske kultursentra
- Tilskudd til samiske kulturorganisasjoner
- Tilskudd til samiske barns oppvekstvilkår
- Tilskudd til samiske forlag

##### *Samisk språkråd:*

- Samisk tolketjeneste og tospråklighet (tilskudd til kommuner og fylkeskommuner)
- Utdanningsstipend til samisk ungdom

##### *Samisk kulturminneråd:*

- Forvaltning av samiske kulturminner

Med unntak av Samisk kulturminneråd er Sametingsrådet klageinstans for forvaltningsvedtak fattet i de underliggende råd. Riksantikvaren er klageinstans for enkeltvedtak fattet av kulturminnerådet.

### **3 Regjeringen i samarbeid med Sametinget**

Regjeringen anser den jevnlige kontakten mellom regjeringen og Sametinget som det viktigste verktøyet i utformingen og gjennomføringen av samepolitikken. En god og konstruktiv dialog mellom Sametinget og departementene er derfor viktig, både på administrativt og politisk nivå. I forbindelse med statsbudsjettet legger Sametinget fram sitt budsjettforslag for kommunal- og regionalministeren. Andre ministre blir konsultert ved behov. Det holdes møter om andre saker etter behov, i hovedsak etter initiativ fra Sametinget selv. Regjeringen vil i større grad ta initiativ til regelmessig dialog og samarbeid med Sametinget.

Sametinget ønsker at dets konstitusjonelle rolle må avklares nærmere gjennom en klargjøring av ansvarsforholdet mellom Sametinget og de ulike forvaltningsnivåer.

Sametinget ønsker at det prøves ut ordninger for hvordan Sametinget skal delta i arbeidet med og gjennomføringen av fylkesplanleggingen. Sametinget ønsker også at de samepolitiske ansvarsoppgaver for kommuner og fylkeskommuner må defineres klarere. Hvordan det samiske perspektivet skal ivaretas på fylkes- og kommunenivå har vært tatt opp ved flere anledninger, bl.a. i St. meld. nr. 41 (1996-97) Om norsk samepolitikk. Dette er en viktig problemstilling med tanke på at samene er en minoritet i de aller fleste kommunene. Regjeringen har som hensikt å ta opp spørsmålet om kommunenes og fylkeskommunenes ansvar for samiske saker, og forholdet til Sametinget, i neste prinsippmelding om statens samepolitikk som legges fram våren 2001.

Sametinget ønsker også en gjennomgang av sin observatørstatus under reindriftingsforhandlingene, og foreslår at Sametinget får en mer selvstendig observatørrolle, uavhengig av partene.

Regjeringen vil komme tilbake til disse spørsmålene i den kommende prinsippmelding om samepolitikken der det tas sikte på å drøfte Sametingets rolle som offentligrettslig og samepolitisk organ.

Sametinget har i flere sammenhenger fremmet krav om en forhandlingsmodell for arbeidet med samiske saker. En slik modell vil innebære en helt ny praksis innen forvaltningen og vil måtte avveies mot grunnleggende konstitusjonelle prinsipper. Sametinget anbefales derfor i første omgang å utrede nærmere hva som menes med en forhandlingsmodell.

#### **3.1 Overføring av myndighet til Sametinget**

---

Regjeringen vil fortløpende vurdere overføring av myndighet og ansvar til Sametinget i saker som angår den samiske befolkning.

Fra 2000 har Sametinget overtatt forvaltningen av Samisk spesialbibliotek. Også sekretariatet til Samisk utdanningsråd, og myndighet innen utdanningsområdet, er overført til Sametinget. Både i prosessen fram mot overføring av myndighet og forvaltningsansvar til Sametinget, og etter at slik myndighet er overført, legger regjeringen vekt på at det etableres gode rutiner for samarbeid og dialog på administrativt og politisk nivå. Regjeringen legger vekt på at

fagdepartementer som har overført myndighet og ordninger til Sametinget, tar det faglige og økonomiske ansvaret i oppfølgingen av Sametingets arbeid.

Sametinget som politisk organ er ikke underordnet regjeringen og kan derfor ikke instrueres eller kontrolleres av regjeringen. Den todelte funksjonen til Sametinget som både folkevalgt organ og forvaltningsorgan krever spesiell tilrettelegging og oppfølging.

Sametinget har oppnådd økt innflytelse og selvstendighet i budsjettssammenheng ved at Sametinget i 1999 ble gitt unntak fra Bevilgningsreglementet § 4. Unntaket er bekreftet i 2000 ved Stortingets vedtak av Sametingets budsjett. Sametinget får nå bevilgningen fra Kommunal- og regionaldepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet budsjett over 50-poster. Sametinget kan dermed fordele ressursene på eget budsjett innenfor de rammene som er gitt i Stortingets budsjettvedtak. Som forvaltningsorgan er Sametinget underlagt økonomireglementet for staten, med de presiseringer som gjelder virksomheter som er gitt unntak fra Bevilgningsreglementets § 4.

### **3.2 Organiseringen av samepolitikken i sentralforvaltningen**

---

En helhetlig samepolitikk avhenger av god samordning mellom fagdepartementene. Kommunal- og regionaldepartementet har det overordnede samordningsansvaret for samiske saker. Fagdepartementene har ansvar for regjeringens samepolitikk innenfor sine ansvarsområder, også de ordninger som Sametinget forvalter.

I forhold til øvrige departementer har Kommunal- og regionaldepartementet ansvaret for å

- påse at det samepolitiske perspektiv og hensyn blir inkludert når sektorpolitikken utformes
- opptre som bindeledd mellom fagdepartementene og Sametinget
- sikre at prosedyrer for høringer og medvirkning blir fulgt
- bistå departementer som skal utrede saksområder som direkte berører den samiske befolkningen
- holde oversikt over bevilgninger til samepolitiske tiltak

Resultatene i samepolitikken er i stor grad avhengig av det arbeidet som gjøres av fagdepartementene og av Sametinget. Det er gjennom dette arbeidet resultatene kommer til syne.

De ulike fagdepartementene har direkte eller indirekte ansvar for samepolitiske saker ved at de forvalter regelverk som skal ivareta de spesielle hensyn som gjelder for den samiske befolkningen (f.eks. deler av sameloven, menneskerettsloven, internasjonale konvensjoner og reindriftsloven). De har også ansvar for generelle politikkområder som kan ha spesielle konsekvenser for den samiske befolkningen. Dette gjelder bl.a. politiske tiltak for de nordligste fylkene og/eller utkantområder, som ikke har samene som primær målgruppe, men som har konsekvenser også for samer som bor i disse områdene.

Samepolitikk er et felt som det vanligvis er rettet lite oppmerksomhet mot. Det er en utfordring å øke kunnskapen om samiske forhold, både i sentralforvaltningen og blant allmennheten. En viktig oppgave for Kommunal- og regionaldepartementet som samordningsdepartement er å bidra til større bevissthet om Sametinget og dets status, og om hvordan Sametinget kan involveres



i prosesser slik at Sametinget gis en mulighet til aktiv medvirkning i politikkutformingen.

Det administrative Samordningsutvalget for samiske spørsmål ble reetablert i mars 1999. Utvalget er sentralt i samordningen av regjeringens samepolitikk, og drøfter og informerer om aktuelle spørsmål som gjelder samepolitikken på de ulike sektorområdene. Kommunal- og regionaldepartementet er sekretariatet og leder utvalget. En hovedoppgave for utvalget er å arbeide for å skape et mest mulig helhetlig rammeverk for samepolitikken.

1. januar 1999 ble Urfolks-, minoritets- og innvandringsavdelingen i Kommunal- og regionaldepartementet etablert, og Samepolitisk avdeling og Innvandringsavdelingen gikk inn i den nye avdelingen. Avdelingen har i tillegg til samepolitikk også samordningsansvar for de nasjonale minoritetene (kvener, skogfinner, romanifolket (tatere/de reisende), rom (sigøynere) og jøder), innvandrere og flyktninger.

Det politiske ansvaret for utlendingssaker er overført fra Justisdepartementet til Kommunal- og regionaldepartementet. Fra 1.1. 2001 vil denne overføringen også være gjennomført på det administrative plan. Saksfeltet vil da bli lagt til Urfolks-, minoritets- og innvandringsavdelingen. Det samepolitiske arbeidet i departementet forutsettes å ikke bli berørt av denne omorganiseringen.

## **4 Regjeringens arbeid med samepolitiske saker og oppfølgingen av Sametingets merknader**

### **4.1 Kommunal- og regionaldepartementet**

---

#### **4.1.1 Samisk språk og informasjon**

Regjeringen prioriterer arbeidet med samisk språk og informasjon. Satsningen tar sikte på informasjon om samiske forhold, oversettelse av generell offentlig informasjon til samisk og informasjon på samisk om forhold som gjelder samer spesielt. Hvert departement og hver etat har et selvstendig ansvar for å utforme informasjon om egne saksområder, også på samisk der informasjonen har en samisk målgruppe. Slik informasjon har også terminologiutvikling som et sentralt språklig aspekt.

Sametinget framholder i sin årsmelding for 1999 at informasjonsarbeidet om Sametinget og samiske forhold er et forsømt område, og at ansvaret for informasjonsvirksomheten tilligger både Sametinget og sentrale myndigheter. Sametinget går videre inn for at sentrale myndigheter og Sametinget i fellesskap utformer en strategi som ivaretar det økte behovet i samfunnet for informasjon om samiske forhold.

For den videre oppfølgingen av regjeringens satsing innen samisk språk og informasjon vil Kommunal- og regionaldepartementet sammen med Sametinget og andre berørte departementer sette i gang et utredningsprosjekt med sikte på å sikre ny kunnskap og beslutningsgrunnlag for utvikling av offentlige samiske informasjonstjenester på samisk og om samiske forhold. Prosjektet skal søke å definere det offentliges ansvar knyttet til samiske informasjonstiltak og -tjenester nedfelt i sameloven, statens informasjonspolitikk, folkeretten og internasjonalt avtaleverk. Prosjektet skal resultere i en rapport med forslag til organisering av tjenestene og prioritering av de viktigste informasjonstiltak som sentralforvaltningen, Sametinget og andre aktører bør iverksette.

Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) i Alta fikk i 1998 i oppdrag fra Kommunal- og regionaldepartementet, i samarbeid med Sosial- og helsedepartementet, Kulturdepartementet og Arbeids- og administrasjonsdepartementet å gjøre en undersøkelse av erfaringene med tospråklig forvaltning i kommunene innenfor forvaltningsområdet for samelovens språkregler. Undersøkelsen omfatter både kommunal og statlig forvaltning, og vektlegger innbyggernes vurdering av offentlig service og hvilke muligheter innbyggerne har til reelt å kunne velge mellom bruk av samisk eller norsk i kontakten med offentlige kontorer. NIBR er inne i avslutningsfasen av prosjektet. Rapport fra undersøkelsen vil foreligge høsten 2000.

En aktuell sak når det gjelder det samiske språkets status er ansettelsesreglementet for Tana kommune, vedtatt av kommunestyret 17. juni 1997. Saken er vurdert av Justisdepartementets lovavdeling etter at vedtaket ble påklaget til Fylkesmannen. Justisdepartementet fastslår i brev av 27. juli 1999 at bestemmelsene i Tana kommunes ansettelsesreglement er forenlig med

arbeidsmiljølovens § 55 A, 2. ledd, og at det kan settes krav om kunnskaper i både samisk og norsk språk ved ansettelse i kommunale stillinger.

Sametinget påpeker at det ikke er laget tilfredsstillende kompensasjonsordninger for de kommuner som har en tospråklig skole. Dette medfører at disse kommunene har ekstrautgifter på grunn av et lovpålagt tilbud, og i tillegg ekstra kostnader til investeringer for å gi et slikt tilbud.

Regjeringen er kjent med at forpliktelsene til kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk har økt med innføringen av samisk læreplanverk. I St. prp. nr. 62 Om kommuneøkonomien 2001 m.v. heter det at departementet i 2001 vil vurdere å øke skjønnskuddet til kommuner som ikke får dekket sine faktiske utgifter tilknyttet tospråkighet gjennom øvrige ordninger.

#### **4.1.2 Samiske interesser i arealforvaltningen**

Kommunal- og regionaldepartementet tar sikte på å utrede bruk av rikspolitiske retningslinjer for å få formidlet samiske interesser i planarbeidet etter plan- og bygningsloven, jf. § 17, 1. ledd. Arbeidet vil skje i samarbeid med Miljøverndepartementet, og Sametinget vil bli orientert om arbeidet og ha anledning til å delta. Siktemålet er å klarlegge og konkretisere nasjonale mål i forhold til innhold og saksbehandling i planleggingen. Det vil bli vurdert hvordan og på hvilke områder det kan være hensiktsmessig å bruke rikspolitiske retningslinjer, f. eks. for arealer, landskap og naturgoder i områder for reindrift og for samisk kultur. Andre politikkområder kan også være aktuelle.

Kommunal- og regionaldepartementet, Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet har gått sammen om et felles rundskriv om arealbruk og byggetiltak i reinbeiteområder. I rundskrivet redegjøres det for spørsmål i samband med behandlingen av reindriftsinteressene i planlegging og i byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven. Rundskrivet omhandler også reindriftsretten og behandlingen av bygninger og anlegge etter reindriftsloven.

#### **4.1.3 Kompetansesenter for urfolksrettigheter**

I St. meld. nr. 21 (1999-2000) Menneskeverd i sentrum - handlingsplan for menneskerettigheter ble det foreslått å opprette et kompetansesenter for urfolksrettigheter i Nord-Norge. Hensikten med et slikt kompetansesenter er å øke kunnskapen om denne delen av menneskerettighetene. Kommunal- og regionaldepartementet i samarbeid med Utenriksdepartementet har startet arbeidet med å planlegge senterets organisasjonsform og arbeidsoppgaver.

#### **4.1.4 Nordisk samarbeid**

De tre ministrene som i Sverige, Finland og Norge er ansvarlig for samiske spørsmål hadde sitt første felles møte 5. april 2000. Ministrene besluttet å møtes regelmessig for å orientere, drøfte og behandle samiske spørsmål som har felles nordisk interesse. Det er en hovedmålsetting at det nye samarbeidet skal bidra til å styrke arbeidet for å sikre samisk kultur og språk og gjøre det lettere å komme fram til samordning av nasjonale tiltak og fellesprosjekter. Dette samarbeidet samordnes med Nordisk Ministerråd. Det vil bli avholdt regelmessige møter med presidentene i sametingene i Finland, Sverige og Norge for å orientere om og drøfte spørsmål av felles interesse. Det første fel-

lesmøte med sametingspresidentene skal avholdes høsten 2000. Tema for møtet vil bli fremtidige samarbeidsformer, arbeidet med en nordisk samekonvensjon, samerettsutredningene i Finland, Sverige og Norge, situasjonen for skoltresamene og samarbeidsforholdet til russiske samer.

Ansvar for sammenkalling og ledelse av ministermøtene skal gå på omgang mellom de tre landene. Det land som har formannskapet i Nordisk samarbeidsorgan for same- og reindriftsspørsmål, skal ivareta sekretariatsfunksjonene for ministermøtene og møtene mellom ministrene og sametingspresidentene. I 2000 er funksjonen tillagt Norge (Kommunal- og regionaldepartementet). Samarbeidsorganet skal informere Nordisk Ministerråds sekretariat om de saker som tas opp i møtene.

En arbeidsgruppe la i 1998 fra en rapport om behov og grunnlag for en nordisk samekonvensjon. Rapporten vil nå bli sendt på høring til departementer og berørte offentlige myndigheter, samt sametingene i Finland, Norge og Sverige. Høringsorganene vil også oppfordres til å komme med forslag om samarbeidstemaer som kan være aktuelle i det framtidige konvensjonsarbeidet.

## **4.2 Kulturdepartementet**

---

### **4.2.1 Samisk spesialbibliotek**

Samisk spesialbibliotek er overført Sametinget. Høsten 2000 flytter biblioteket inn i Sametingets nye bygning. Bevilgningen til Sametinget gis over Kulturdepartementets budsjett.

### **4.2.2 Samlet plan for samiske kulturhus - Ny prioritering**

På bakgrunn av regjeringens og Stortingets behandling av Sametingets kulturhusplan fra 1996, legger Sametinget til grunn følgende prinsipper for prioriteringen:

- seks eksisterende samiske kulturinstitusjonene skal med utgangspunkt i dagens virksomhet sikres tilfredsstillende driftsfinansiering før nye investeringer foretas
- på investeringssiden har Sametinget prioritert utbygging ved Ája samisk senter i Kåfjord og deretter Várdobáiki i Sør-Troms og Ofoten
- nye initiativ skal ikke være umulige å gjennomføre dersom prosjekter har sikret driftsfinansiering og ellers er realistiske og realiserbare
- prosjektene Østsamisk museumsanlegg i Neiden (det samiske tusenårsstedet) og en ny kunstavdeling ved Sámiid Vuorká Dávvirat (De samiske samlinger) i Karasjok holdes utenfor prioriteringslisten og søkes realisert så fort som mulig.

Stortinget gav i sin behandling av St. meld. nr. 41 (1996-97) sin tilslutning til prinsippet om at eksisterende institusjoner først skal sikres en tilfredsstillende driftsfinansiering.

Over Kulturdepartementets budsjett gis det årlig driftstilskudd til Beavivás Sámi Teáhter, Samisk spesialbibliotek, Sámiid Vuorká Dávvirat og Samisk arkiv. Via fylkeskommunene gis det statlige driftstilskudd til samiske museer og museumsvirksomhet. Kulturdepartementet har imidlertid ikke tilskuddsordninger for drift av samiske kultursenter og kulturhus. Dette må derfor sik-

res med egeninntekter og tilskudd fra private, lokale og regionale myndigheter og Sametinget.

Når det gjelder nye investeringsprosjekter har Kulturdepartementet merket seg at Sametinget søker å realisere Østsamisk museumsanlegg i Neiden og ny kunstavdeling ved Sámiid Vuorká Dávvirat så fort som mulig. Disse prosjektene vil sammen med den planlagte utvidelsen av Ája samisk senter bli vurdert i forhold til Kulturdepartementets ordning for investeringstilskudd til nasjonale kulturbygg (jf. kap. 320 post 73). I forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2000 viste Stortingets familie-, kultur- og administrasjonskomite til at det foreligger en rekke planer, prosjekter og behov når det gjelder nasjonale kulturbygg. Komiteen understreket at disse må ses i sammenheng og prioriteres, og varslet å komme tilbake til saken i sin behandling av stortingsmeldingen om arkiv, bibliotek og museum (St. meld. nr. 22 (1999-2000) kapittel 9). Kulturdepartementet vil komme tilbake til saken når Stortinget har behandlet meldingen.

Når det gjelder finansiering av lokale og regionale samiske kulturhus er Kulturdepartementet av den oppfatning at lokaler til virksomhet innen samisk kultur må ses i sammenheng med den tilgjengelighet til lokaler som finnes på et sted til kulturell virksomhet i sin alminnelighet. Departementet vil derfor legge opp til at statlig investeringstilskudd til lokale og regionale samiske kulturhus blir vurdert innen rammen av Stortingets bevilgninger til lokale og regionale kulturhus generelt (jf. kap. 320 post 60), særlig med tanke på en samlet utnyttelse av lokalene. Samtidig vil det bli lagt vekt på den samiske befolkningens spesielle behov.

#### 4.2.2.1 *Østsamisk museumsanlegg*

Sametinget viser til at spørsmålet om statlig investeringstilskudd til østsamisk museumsanlegg i Neiden ble behandlet i budsjettproposisjonene for 1999 og 2000, hvor Kulturdepartementet foreslo at prosjektet utredes og bearbeides nærmere. Sametinget viser også til at Familie-, kultur- og administrasjonskomiteen i Budsjettinnst. S. nr. 2 (1999-2000) forutsatte byggestart i 2001 og ferdigstillelse før 2005.

I tillegg uttalte Stortingskomiteen at den har merket seg at det ikke er foreslått bevilgning til samisk tusenårssted fordi prosjektet må bearbeides videre når det gjelder lokalisering, innhold, omfang og finansiering av både investeringer og drift. Komiteflertallet forutsatte at den videre bearbeiding skjer i nært samarbeid med Sametinget.

Kulturdepartementet vil komme tilbake til saken i forbindelse med statsbudsjettet for 2001.

#### 4.2.2.2 *Ája samisk senter*

I St. prp. nr. 1 (1999-2000) viste Kulturdepartementet til at prosjektet Ája samisk senter krever en høy statlig finansieringsandel. Realiseringen av planene må ses i sammenheng med foreliggende kulturbyggsøknader og bevilgningsnivået på kap. 320 post 73 Nasjonale kulturbygg. Det er ikke gitt investeringstilskudd i 2000. I Budsjettinnst. S. nr. 2 (1999-2000) varslet Stortingskomiteen at den i behandlingen av St. meld. nr 22 (1999-2000) Kjelder til kunnskap og oppheving, vil komme tilbake til spørsmålet om å se i sammenheng

og prioritere foreliggende planer, prosjekter og behov når det gjelder nasjonale kulturbygg.

### **4.3 Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet**

---

#### **4.3.1 Rett til opplæring i samisk**

Alle samer i grunnskolealder har rett til opplæring i samisk. Dette blir slått fast i den nye opplæringslovens § 6-2. Etter den samme paragrafen har alle elever i grunnskolen i samisk distrikt rett til å få opplæring både i og på samisk. Samiske distrikt er i dag sammenfallende med forvaltningsområdet for samisk språk, som er kommunene Karasjok, Kautokeino, Nesseby, Porsanger, Tana og Kåfjord. I dette området gjelder samisk læreplan, L97 samisk. Utenfor samisk distrikt forutsettes det at minst 10 elever i kommunen fremmer krav for at de skal få rett til opplæring i og på samisk. Kommunen kan velge å legge samiskopplæringen til en eller flere skoler i kommunen.

Etter opplæringsloven § 6-1 kan Kongen i Statsråd gjennom forskrifter utvide området for samisk distrikt til andre kommuner eller deler av kommuner enn det som følger av det samiske forvaltningsområdet etter sameloven. Før slike forskrifter gis skal Sametinget, kommunen og fylkeskommunen høres.

Etter opplæringslovens § 6-3, har alle samer i videregående opplæring nå rett til opplæring i samisk uavhengig av om de har hatt samisk i grunnskolen.

Departementet har hjemmel til å fastsette forskrifter om alternative opplæringsformer, for eksempel fjernundervisning. Departementet har også hjemmel til å gi forskrifter om at visse skoler, kurs eller klasser skal tilby opplæring i eller på samisk eller i spesielle samiske fag i den videregående opplæringen.

#### **4.3.2 Oppgaver og myndighet til Sametinget**

Opplæringslovens § 6-4 gir Sametinget oppgaver og myndighet i forhold til innholdet i opplæring både i grunnskolen og videregående opplæring.

I den nasjonale læreplanen er det fastsatt at alle barn i Norge skal lære om samisk kultur og historie. Innenfor rammer fastsatt av departementet bestemmer Sametinget innholdet i opplæringen om samene som folkegruppe, om det samiske språket, kulturen og samfunnslivet innenfor ulike fag i skolen. Det samme gjelder læreplaner i samisk språk og andre særskilte samiske fag. For opplæring i en del andre fag i samisk distrikt og for elever utenfor som følger de samme læreplanene, skal Sametinget lage utkast til forskrifter om opplæringsinnhold. Departementet fastsetter forskriftene.

#### **4.3.3 Tilskudd til ekstra opplæring for språklige minoriteter i videregående opplæring**

Formålet med ordningen er å stimulere skoleeierne til å gi ekstra språkopplæring for språklige minoriteter, samt samer og kvener i videregående opplæring. Minoritetsspråklige, samiske og kvenske elever/lærlinger som mottar ekstra språkopplæring ved fastsatt talledato 1. april og 1. oktober, utløser tilskudd fra ordningen. For samiskspråklige nyttes tilskuddet til undervisning i samisk, og det beregnes etter samme sats som tidligere, kr. 285 per time. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet beskriver denne ordningen i

rundskriv F-18-00 «Statsbudsjettet 2000 kap 231 post 65 Tilskudd til ekstra opplæring for språklige minoriteter i videregående opplæring».

#### **4.3.4 Språkarbeid i lulesamisk område**

For å organisere fjernundervisning i lulesamisk område, bevilget Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet i 1998/99 620 000 kroner i samarbeid med Samisk utdanningskontor i Nordland, Nordland fylkeskommune og daværende Samisk utdanningsråd. Målet er å styrke lulesamisk språk og kultur.

#### **4.3.5 Samisk lærerutdanning - mellom ulike kunnskapstradisjoner**

Stortinget sluttet seg i Innst. S. nr. 285 (1996-97) til framlegg i St. meld. nr. 48 (1996-97) *Om lærerutdanning* om å ta initiativ til en egen utredning om samisk lærerutdanning som inkluderer alle de tre samiske språkgruppene. Etter framlegg fra relevante instanser, bl.a. sametingene i Norge, Sverige og Finland, oppnevnte departementet en utredningsgruppe. Gruppen har hatt representanter med bakgrunn fra ulike språkområder, utdanningsnivå, studentorganisasjoner og Samisk utdanningsråd i tillegg til representanter fra Sverige og Finland.

I mandatet ble det blant annet bedt om at både utdanningsbehovet for samiske lærere og rekrutteringsgrunnlaget av samiske søkere til høgre utdanning, skulle kartlegges. Videre skulle det redegjøres for Norden og Russland som rekrutteringsområder for samisk lærerutdanning og hvilke konsekvenser dette ville få for Samisk høgskole. Mangler og behov skulle analyseres og gruppa skulle komme med tilrådinger for å styrke samisk lærerutdanning inkludert FOU- arbeid.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har sendt utredningen - utgitt som NOU 2000:3 - på høring, og vil på dette grunnlag følge opp arbeidet.

#### **4.3.6 Særskilte samiske tiltak innen spesialpedagogikken**

##### *Etablering av samisk spesialpedagogisk tyngdepunkt*

Et faglig spesialpedagogisk tyngdepunkt for samiske brukere skal etableres med ett årsverk fra 1. august 2000, og bygges gradvis opp med til sammen tre årsverk (2 årsverk i år 2002 og 3 årsverk i år 2003). Det er lagt til grunn 0,5 mill. kr pr. årsverk. Tiltaket skal administreres av Styret for statlig spesialpedagogisk støttesystem.

##### *Styrking av samisk utdanningsadministrasjon*

Sametingets opplæringsavdeling skal styrkes på det spesialpedagogiske feltet med opprettelse av ett årsverk fra 1. august 2000. Det er lagt til grunn 0,4 mill. kr pr. årsverk.

##### *Samiske faglige kompetansehevingstiltak*

Med virkning fra 1. august 2000 vil det på årsbasis bli satt av 1,7 mill kr pr. år til iverksetting av ulike samiske faglige kompetansehevingstiltak på det spesialpedagogiske området (utviklingsarbeid, studiestipend, etter- og videreut-

danning mv. for opplæringstiltak i førskole, grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæringen).

#### *Spesialpedagogiske læremidler for samiske brukere*

I år 2000 skal det overføres 1,75 mill. kr til Sametingets opplæringsavdeling til utvikling og produksjon av spesialpedagogiske læremidler for samiske brukere i førskolen, grunnskolen, videregående opplæring og i voksenopplæringen.

#### *Kartleggingsprøve i leseferdighet på samisk*

Sametingets opplæringsavdeling har i samarbeid med Senter for leseforskning et prosjekt for tilpassing av kartleggingsprøvene i lesing til samisk. Dette prosjektet har pågått siden 1995 og er finansiert av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Fordi de samiske årskullene er så små, må en samle data fra tre årskull før en kan utarbeide normer for prøvene. Dette forlenger utviklingsprosessen av de samiske prøvene.

Det foreligger nå ferdige prøver for 7. klasse med lærerveiledning og idéhefte. Prøvene for 2. og 3. klasse er nesten ferdige. For 5. klasse er prøvene ferdige for standardisering og normering. For 9. klasse har man valgt å utvikle en helt ny samisk prøve som skal kunne brukes parallelt med den norske prøven. Her foreligger det en pilotutgave.

### **4.4 Barne- og familiedepartementet**

---

#### **4.4.1 Sametingets barne- og ungdomsplan**

Regjeringen har merket seg at Sametinget ser det som viktig å styrke Sameetingets satsing på barn og unge, og at egen oppgave framover blir å legge til rette for tiltak som skaper språklig og kulturell tilhørighet til egen kultur. Barne- og familiedepartementet vil prioritere tiltak og samarbeide med Sameetinget om innsatsområder som støtter opp om målsettingene i Sametingets barne- og ungdomsplan/barne- og ungdomsprosjekt.

#### **4.4.2 Barnehager**

Det gis et eget tilskudd til barnehager som har vedtektsfestet at de bygger på samisk språk og kultur. Tilskuddet kommer i tillegg til det ordinære statstilskuddet. Intensjonen med det særskilte samiske tilskuddet er å dekke de ekstrautgifter som et samisk barnehagetilbud medfører, og derigjennom sikre at samiske barn i barnehagene får utviklet og styrket sitt samiske språk og sin kulturbakgrunn. 56 samiske barnehager med om lag 950 barn fikk tilskudd i 1999. Foruten kommuner i Finnmark, ble det gitt samisk barnehagetilbud i Oslo, Engerdal, Tysfjord, Kåfjord, Lavangen, Skånland, Målselv og Tromsø.

Det er vedtatt å overføre det særskilte tilskuddet til samiske barnehager til Sametinget fra 1. januar 2001. For å forberede overføringen av tilskuddet, ble det høsten 1999 nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra Sameetinget, fylkesmannen i Finnmark, Kommunal- og regionaldepartementet og Barne- og familiedepartementet. Arbeidsgruppen la fram sin rapport for Barne- og familiedepartementet og Sametinget sommeren 2000.



Barne- og familiedepartementet ga i 1998 NIBR Avd. Nord-Norge i oppdrag å evaluere det særskilte tilskuddet til samiske barnehager for å se nærmere på hvordan tilskuddet brukes. Rapport forelå i 1999. Resultater fra undersøkelsen viser bl.a. at det er betydelige forskjeller mellom kommuner og barnehager når det gjelder bruken av tilskuddet. Dette gjelder særlig i forholdet mellom samiske kjerneområder og områder som kjennetegnes ved at de er i en revitaliseringsprosess. Undersøkelsen viser videre at det er stor grad av fleksibilitet i bruken av tilskuddet. Barnehagene og kommunene har i stor grad tilpasset tilskuddet til lokale forhold. Undersøkelsen avdekker også at bare halvparten av styrerne i barnehagene som var med i undersøkelsen behersket samisk enten skriftlig eller muntlig. Situasjonen var noe bedre for de pedagogiske lederne og assistentene, med hhv. 67 prosent og 77 prosent som behersket samisk enten skriftlig eller muntlig. Barne- og familiedepartementet vil følge opp resultatene fra undersøkelsen i sitt videre arbeid.

Samisk utdanningsråd er i 1999 styrket med midler til utvikling av pedagogisk materiell til bruk i samiske barnehager og til forsøks- og utviklingsarbeid. Samisk utdanningsråd og fylkesmennene i Finnmark og Troms har arrangert en egen konferanse for ansatte i samiske barnehager.

#### **4.4.3 Barentssamarbeid på ungdomsområdet**

Barentsrådet vedtok på sitt møte i mars 1999 å inkludere ungdomspolitikken som et av sine utviklingsområder. I juni 1999 ble det etablert en arbeidsgruppe med representanter fra de departementer i Finland, Russland, Sverige, Danmark, Island og Norge som har ansvaret for ungdomspolitiske spørsmål. Det er også etablert samarbeid mellom representanter for ungdomsorganisasjoner i regionen (Barents Regional Youth Forum). Urfolksungdom har egne representanter i nettverket.

I oppstartfasen er det lagt vekt på å se på muligheter for å stimulere til ungdomsutveksling i regionen, starte et samarbeid om ungdomsinformasjonsnett og fremme forskningssamarbeid på ungdomsområdet. Se for øvrig omtale under Utenriksdepartementet, punkt 4.13.5.

#### **4.4.4 Foreldreveiledning**

Barne- og familiedepartementet vil i 2000 utgi en samisk versjon av videoprogrammet «Når du og jeg er sammen» om kontakt og samvær mellom omsorgsgivere og barn 0-6 år. Det arbeides med en oversettelse av temahefter fra Program for foreldreveiledning.

#### **4.4.5 Barnevern**

Barne- og familiedepartementet ga i 1999 midler til høgskolen i Sør-Trøndelag til utvikling og utprøving av metoden Familierådslag i barnevernet. Metoden tar utgangspunkt i et utvidet familiebegrep og i familiens egne løsningsstrategier på et problem. Metoden prøves ut i samarbeid med noen samiske familier. Prosjektet videreføres i 2000 med støtte fra Barne- og familiedepartementet.

Barne- og familiedepartementet ga i 1999 midler til et prosjekt i Kautokeino kommune. Målet med prosjektet er bl.a. å etablere en barneverntjeneste

som ivaretar det enkelte barns samiske kulturelle identitet og språk. Prosjektet videreføres med støtte fra Barne- og familiedepartementet.

Når det gjelder forsøks- og utviklingsarbeid i barnevernet for øvrig, kanaliserer Barne- og familiedepartementet i hovedsak sine tilskudd til Barnevernets utviklingssenter i Nord-Norge i form av driftstilskudd. Senteret har konsentrert sin virksomhet om barneverntjenesten i forhold til samiske barn, ungdom og familier. Departementet har i tillegg invitert senteret til et samarbeide om en kartlegging av fagmiljøer og fagpersoner som har samisk språk- og kulturkompetanse i og om barnevernet. Det vil bli utgitt en publikasjon som inneholder en oversikt over fagfolk m.m. samt en kommentert litteraturoversikt over forskning, hovedoppgaver og annen relevant litteratur på området barnevern i samisk kontekst. Publikasjonen skal også informere om ulike relevante prosjekter på området.

#### **4.4.6 Barn og unge generelt**

Det finnes lite systematisert informasjon og veiledningsmaterieell som bidrar til å styrke kompetansen i kommunene om betydningen av å ivareta det samiske i oppveksten. Det er derfor behov for mer kunnskap om forutsetninger for en trygg identitet og tilhørighet i det samiske samfunnet og det er behov for å spre den kunnskap som allerede finnes. Som ledd i arbeidet med å styrke kommunenes kompetanse om samiske barn og ungdoms oppvekstforhold har Barne- og familiedepartementet i samarbeid med Sametinget startet arbeidet med å utforme en artikkelsamling som bl.a. sammenfatter erfaringer fra kommuner, organisasjoner og institusjoner. Heftet skal også inneholde en liste over aktuell litteratur og forskning.

### **4.5 Sosial- og helsedepartementet**

---

#### **4.5.1 Helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning**

Sosial- og helsedepartementet overførte i 1999 4,4 mill. kr. til Sametinget til oppfølging av NOU 1995:6 Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning i Norge. Departementet registrerer med tilfredshet at prosjektvirksomheten nå sprer seg til helse- og sosialtjenestene i flere kommuner utenfor det samiske forvaltningsområdet. Tidligere har en stor del av disse midlene gått til opplæringstiltak for helse- og sosialpersonell i samisk språk og kulturforståelse. Departementet tar til etterretning at Sametinget i sin tilskuddsforvaltning ønsker å vektlegge bl.a. metodeutvikling i helse- og sosialtjenestene sterkere enn slike opplæringstiltak. Departementet har forståelse for at språk kan oppfattes som en ordinær del av kommunal opplæringsvirksomhet.

Departementet sendte i mars 2000 ut rundskriv I-15/2000 (oversatt til samisk som I-23/2000), der kommunene oppfordres til å gjøre en innsats for samisk språk og kulturforståelse i tjenestene, særlig knyttet til opptrappingen innen eldreomsorg og psykisk helse. Betydningen av en slik innsats vil ikke minke når øremerkingen av bevilgningene til opptrappingsplanene opphører. Rundskrivets intensjon er uten tidsbegrensning.

I forbindelse med Kommunal- og regionaldepartementets arbeid med offentlig informasjon på samisk vil Sosial- og helsedepartementet bidra til at

samisk kompetanse formidles til publikum og personell i sektoren, jmfør punkt 4.5.3 under.

En viktig strategi for å bedre tjenestetilbudet til den samiske befolkning vil være å integrere et samisk perspektiv i planprosesser knyttet til tjenesten. Regionale helseplaner for Nord-Norge og Midt-Norge vil være sentrale dokumenter i denne sammenheng.

#### **4.5.2 Arbeidet i Verdens helseorganisasjon (WHO) og Verdens miljøprogram (UNEP)**

Sosial- og helsedepartementet vil ta initiativ overfor Miljøverndepartementet med hensyn til koordinering og oppfølging av virksomheten til Verdens helseorganisasjon (WHO) og Verdens miljøprogram (UNEP) i arktiske og subarktiske områder, jmfør også årsmeldingens punkt 2.2.11.

#### **4.5.3 Senter for samisk helseforskning**

Universitetet i Tromsø har påbegynt arbeidet med å planlegge et senter for samisk helseforskning i Karasjok, underlagt Institutt for samfunnsmedisin. Senteret vil stå sentralt i oppfølgingen av NOU 1995:6. I forbindelse med planleggingen vil departementet også drøfte forskningsstrategi med Sametinget, Universitetet i Tromsø, KUF og Norges Forskningsråd. Det er naturlig at et kjønnsperspektiv integreres i den forskningen som vil bli utført, jmfør Sametingets høringsuttalelse til NOU 1999:13 Kvinners helse i Norge. Senteret vil også ha oppgaver knyttet til dokumentering av kompetansen til fagfolk i helse- og sosialsektoren som arbeider med samiske forhold.

### **4.6 Fiskeridepartementet**

---

#### **4.6.1 Tilskudd til næringskombinasjoner**

Sametinget ønsker å gjenetablere systemet med en egen budsjettpost for Sametinget på Fiskeridepartementets budsjett med tanke på bevilgninger til næringskombinasjoner i samiske kyst- og fjordområder. Fiskeridepartementet vil komme tilbake til dette, og har bedt om ytterligere innspill fra Sametinget. Fiskeriavtalen er imidlertid redusert til nærmest bare å inneholde sosiale ordninger, og kan ikke sammenlignes med jordbruksavtalen og reindriftsavtalen hva gjelder formål, omfang og forhandlingsansvar.

I områder omfattet av Samisk utviklingsfond er det for å fremme næringskombinasjoner, satt en høyere inntektsgrense (5G) enn i øvrige områder (4G), i forbindelse med vilkår for opptak i fiskermanntallet, blad A. Dette betyr at fiskere i disse områder kan ha høyere inntekter utenom fisket enn ellers langs kysten og fortsatt kunne stå i fiskermanntallet, blad A.

#### **4.6.2 Ressursforvaltning**

Sametinget mener at dagens reguleringsmodell må endres for i større grad å tilpasses kyst- og fjordområdene. Fiskeridepartementet vil peke på at et pilotprosjekt er under utredning, der Fiskeridirektoratet sammen med næringen ser på muligheten for å kunne etablere et system med såkalte «samlekvoter». Det betyr at dersom et fartøy fisker mye av en art, så må fartøyet redusere

fangsten av andre arter. Sametinget deltar i arbeidet. Med «samlekvote» menes i utgangspunktet at hvert fartøy får en kvote som omfatter alle de viktigste bunnfiskartene, der uttak av en art omregnes i ekvivalenter, som så blir avregnet »samlekvoten». Den endelige utformingen er ikke klar. En slik ordning vil komme kystfiskerne til gode. Sametinget tar også opp sitt arbeid med å få i stand reguleringer av båter som bl.a. fisker autoline og snurrevad. Fiskeridepartementet vil i tillegg til hva som her er sagt om forslaget fra arbeidsgruppen, opplyse at autolinefartøy i 1999 har vært utestengt fra deler av Finnmarkskysten.

Angående sel og kongekrabbe, er forskningsansvaret for disse artene overført fra Havforskningsinstituttet til Fiskeriforskning, og i denne sammenhengen skal forskningsinnsatsen økes.

Når det gjelder totalkvoten for fiske etter lodde er den fastsatt i tråd med forskernes anbefalinger etter føre-var-prinsippet. Det er i fordelingen satt av ett kvantum til torskemat. Med dette menes at det vitenskapelig er beregnet hvor mye torsken spiser, og avsatt x antall tonn i henhold til dette. I tillegg er det avsatt kvantum til gyting og til fiske.

#### **4.6.3 Handlingsplan for samiske kyst- og fjordområder**

Kyst- og fjordfiske er en del av det materielle grunnlaget for samisk kultur. Sametingets målsetning i handlingsplanen for samiske kyst- og fjordområder er å styrke samisk identitet, språk, kultur, næring og samfunnsliv i kyst- og fjordområdene. På bakgrunn av denne planen har Sametinget satt i gang et prosjekt der målet er å medvirke til en bærekraftig utvikling av ressursene ved å utprøve lokaltilpassete forvaltningsordninger i tre forsøksområder; Tysfjord i Nordland, Lyngen i Troms og Tanafjorden i Finnmark. Arbeidet må også ses i sammenheng med arbeidet med lokal Agenda 21.

Fiskeridepartementet er, sammen med Miljøverndepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet, deltagere i en referansegruppe i tilknytning til planen.

#### **4.7 Landbruksdepartementet**

---

På bakgrunn av nasjonale forpliktelser etter Grunnloven og folkerettens regler om urfolk og minoriteter, sees reindriftspolitikken i en generell same- og samfunnspolitisk sammenheng. Reindriftspolitikken er derfor bygd på to selvstendige grunnlag; en næringspolitisk produksjonsverdi og en samepolitisk kulturverdi. Landbruksdepartementet er det ansvarlige fagdepartement for reindriftspolitikken, mens Kommunal- og regionaldepartementet er ansvarlig for samepolitikken generelt.

Reindriftsloven og reindriftsavtalen er sentrale virkemidler i reindriftspolitikken.

##### **4.7.1 Reindriftsloven**

Stortinget vedtok 30. januar 1996 endringer i reindriftsloven. Man konsentrerte seg særlig om overtallighetsproblematikken i Finnmark, rettighetsforhold i sørområdene og den samepolitiske utviklingen som tilsa at Sametinget fikk oppnevne medlemmer i reindriftsstyret og områdestyrene. Bestemmelsene som omhandler styring og forvaltning av reindriften og regulering av de

interne forhold i næringen ble i liten grad viet oppmerksomhet, og er i det vesentlige identiske med lovteksten fra 1978. På bakgrunn av dette nedsatte Landbruksdepartementet høsten 1998 et utvalg med mandat å gjennomgå reindriftsloven med sikte på å revidere de bestemmelsene som gjelder styringen og forvaltningen av reindriften og regulering av de interne forhold i næringen. Det forventes at utvalget legger fram sin innstilling ved årsskiftet 2000-2001.

#### **4.7.2 Reindriftsavtalen 2000-2001**

Reindriftsavtalen er ved siden av reindriftsloven det viktigste operative redskap for å følge opp målene og retningslinjene i reindriftpolitikken.

Spesielt reintallstilpasningen i Finnmark, men også reintalls- og inntektsfordeling, har stått sentralt i reindriftsavtalen de senere år. På samme måte har produksjonsoptimalisering vært et fokusert delmål.

Staten ved Landbruksdepartementet og Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) ble 7. april 2000 enige om en ny reindriftsavtale for driftsåret 2000-2001. Avtalen har en økonomisk ramme på 88 mill. kr, en økning på 8 mill. kr i forhold til inneværende avtale.

I løpet av avtaleåret 1999/2000 er det utarbeidet en beredskapsplan som omhandler tiltak som forebygger og reduserer radioaktiviteten i rein. Kostandene ved denne utarbeidelsen blir belastet disposisjonsbevilgningen for 1999/2000. Det ble ved reindriftsforhandlingene 1999 avsatt en disposisjonsbevilgning på 4,5 mill kr for å finansiere iversetting av tiltakspakken for slaktesesongen 1999/2000.

Under årets forhandlinger ble partene enige om å trekke ut de forhold som gjelder reintallsreguleringer med hjemmel i reindriftsloven. Disse reguleringene i form av øvre reintall per distrikt og per driftsenhet vil bli fulgt opp etter de prosedyrer som loven foreskriver. Dette for å forplikte alle til å ta sin del av en nødvendig reduksjon av reinbestanden. En reduksjon av reintallet vil ha konsekvenser. Reindriftsavtalen vil være hovedvirkemiddelet for å lette de omstillingsprosessene som en økologisk basert regulering av reinbestanden skaper. Dette medfører at årets reindriftsavtale i større grad enn tidligere har vektlagt inntektsfordeling og produksjonsoptimalisering, og i mindre grad tiltak for å tilpasse reintallet.

Partene er enige om å videreføre tidligpensjonsordning for reindriften. Ordningen bidrar til å gjøre det mulig for reindriftsutøvere å gå ut av næringen før de har rett til alderspensjon etter Folketrygden. Dette skal stimulere til tidligere generasjonsoverganger samt til en tilpasning i reintallet og strukturen i næringen. Ordningen er lagt opp etter det samme prinsipp som gjelder for jordbrukere, men med nødvendig tilpasning for reindriften. Ordningen forvaltes av Reindriftsforvaltningen.

Bevilgningen til Reindriften utviklingsfond (RUF) foreslås økt med 5,8 mill. kr til 38,7 mill. kr for å gi rom for økt satsning på utvikling og investeringer i næringen. Samtidig krever ordningene med tidligpensjon og innløsning av driftsenheter økte utbetalinger. For å styrke RUF ytterligere vil 4 mill. kr av overført beløp fra 1999 til 2000 bli omdisponert til fondet.

Det avsettes også i år 2,0 mill. kr over RUF til Samisk utviklingsfond for å støtte kombinasjonsnæringer hvor reindrift inngår som en komponent. Videre

avsettes det 2 mill. kr over Landbrukets utviklingsfond til Samisk utviklingsfond. Ordningen gjelder for hele det samiske reindriftsområdet.

Avsetningen til konfliktforebyggende tiltak er lagt inn med 1,5 mill. kr. Det er viktig å skape forståelse, tillit og erfaring for at reindrift kan drives uten reelle konflikter med annen sedvanemessig næring. Ordningen med konfliktforebyggende tiltak, som fra 01.01.2000 administreres av SND, er et sentralt virkemiddel for å løse næringskonflikter mellom jordbruk og reindrift.

#### **4.7.3 Reindrift og rovdyr**

På initiativ fra fylkesmannen i Nordland sammenkalte Kommunal- og regionaldepartementet til et møte høsten 1998 hvor det ble konkludert med at den kritiske tapsutviklingen innen reindriften i Troms, Nordland, Sør-Trøndelag og Hedmark skulle følges opp gjennom en tiltaksplan hvor fase én er gjennomført og innebar kr 700 000 til driftsenheter i Nordland som var i akutt krise. Fase to innebar gjennomgang og beregning av støttetiltak for driftsenheter som er rammet i alle fire fylker. Dette arbeidet er gjort i samarbeid mellom Reindriftsforvaltningen, Direktoratet for naturforvaltning og fylkesmennene ut fra en gjennomgang av relevante data for perioden 1985 til 1998. Staten gir en kompensasjon på totalt 6,8 mill. kr - 3,4 mill. kr fra Landbruksdepartementet, 2,4 mill. kr fra Miljøverndepartementet og 1 mill. kr fra Kommunal- og regionaldepartementet.

Fase tre i tiltaksplanen er en gjennomgang av mer langsiktige tiltak og samarbeid for å motvirke framtidig tapsutvikling og dempe konfliktforholdet rein-rovvilt innenfor de rammer som Stortinget har gitt. Dette arbeidet er igangsatt.

De store utfordringer reindriftnæringen står overfor, fordrer en aktiv deltakelse fra næringen selv. Staten ved Landbruksdepartementet er enig med NRL i at reindriften har en del å hente både økonomisk og i forhold til de øvrige mål i reindriftpolitikken, ved at NRL går inn med særskilt arbeid i forhold til rovdyrproblematikken og kostnadsproblematikken. På grunnlag av de nevnte forhold er tilskuddet til organisasjonsarbeid økt fra 4 til 4,8 mill. kr.

#### **4.7.4 Kvinner i reindriften**

En mer konkret kvinne- og familiepolitikk er en nødvendig del av den generelle reindriftpolitikken. Det er derfor opprettet en egen stilling for en kvinne- og familiekonsulent ved Reindriftsforvaltningen. Arbeidet med å initiere prosesser som sikrer at generelle næringstiltak tar tilstrekkelig kvinne- og familiehensyn har prioritet ved siden av arbeidet med å utvikle kvinnerelaterte tilleggsnæringer. Landbruksdepartementet har satt av 0,5 mill. kr i 2000 til denne stillingen. Videre har Kommunal- og regionaldepartementet bevilget 0,9 mill. kr til formålet i 1999 og 1 mill. kr i 2000. For ytterligere å stimulere denne satsingen økes ektefelletillegget over reindriftsavtalen, der begge ektefeller utøver aktiv reindrift, fra kr 25 000 til kr 50 000.

#### **4.7.5 Omstillingsprogrammet for Indre Finnmark**

I 1993 ble det satt i gang et femårig omstillingsprogram for reindriftsutøvere i Indre Finnmark. Formålet med dette programmet var å redusere tallet på rein og kanalisere en oversysselsetting over i andre yrker. Reineierne fikk tilbud

om omstillingslønn mv. Fristen for søknad om omstillingslønn var 1. september 1995 og inntaksstans var 31.12.1995. Ved inntaksstans var omtrent 100 driftsenheter gått inn på omstillingsordningen. De siste omstillerne vil gå ut av ordningen i løpet av vinteren 2000-2001.

Det har vist seg svært vanskelig å få omstillere over 55 år i annet arbeid. For denne gruppen var det ikke satt krav om aktiv omstilling. For å medvirke til å gi denne gruppen en verdig avslutning på arbeidslivet og for å hindre at disse tar opp igjen reindriften, vil de kunne søke om forlenget omstillingslønn fram til pensjonsalder. Forutsetningen for å komme inn under ordningen er at vedkommendes driftsenhet blir avviklet. Ordningen vil bli finansiert innenfor bevilgningen til omstillingstiltak.

I forbindelse med videreføringen av omstillingsarbeidet i indre Finnmark har Kommunal- og regionaldepartementet bevilget 1,6 mill. kr til styrking av Sametingets administrasjon i 1999-2001 for at Sametinget skal kunne delta aktivt i utarbeidelsen og oppfølgingen av det regionale utviklingsprogrammet, samt arbeidet med næringsutvikling i indre Finnmark.

#### **4.7.6 Landbrukspolitikken**

Landbruket er også en viktig næringsgren i de samiske bosettingsområdene og dermed en del av det materielle grunnlag for den samiske kultur. Samisk næringstilpasning har tradisjonelt vært preget av kominasjonsnæringer. Det er derfor viktig at grunnlaget for slike tilpasninger opprettholder i disse områdene.

### **4.8 Justisdepartementet**

---

#### **4.8.1 Menneskerettsloven**

Ved lov 21. mai 1999 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) ble det besluttet at den europeiske menneskerettskonvensjonen, som endret ved protokoll 11, med nærmere angitte tilleggsprotokoller, FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter med protokoller, så langt de er bindende for Norge, skal gjelde som lov her i landet. Menneskerettslovens § 1 fastslår at det er lovens formål å styrke menneskerettighetenes stilling i norsk rett. Lovens § 3 uttaler at bestemmelsene i de inkorporerte konvensjoner og protokoller ved motstrid skal gå foran bestemmelser i annen lovgivning.

Det er i norsk sammenheng lagt til grunn at FN-konvensjonen om politiske og sivile rettigheter art. 27 etablerer vern om samisk ideell som materiell kultur. Statens forpliktelser under art. 27 er til en viss grad konkretisert gjennom uttalelser fra Menneskerettskomiteen, som er FN's overvåkningsorgan for denne konvensjonen. Menneskerettsloven antas således å være et ytterligere bidrag til styrking av samiske rettigheter i norsk rett.

#### **4.8.2 Samiske sedvaner - videre utredning**

Sametinget fremhever behovet for utredning av samiske sedvaner. Regjeringen vil her vise til det pågående forskningsprosjekt om samiske sedvaner. Første del av prosjektet, sedvanene i Finnmark, er på det nærmeste ferdig og vil

bli trykt i en egen NOU. Prosjektet vil fortsette med områdene sør for Finnmark.

#### **4.8.3 Avklaring av ILO-konvensjon nr 169**

Sametinget ønsker at statlige myndigheter avklarer innholdet av ILO-konvensjon nr 169 sine bestemmelser om landrettigheter, konsultasjonsplikt og rådføringsplikt. Regjeringen vil i arbeidet med Samerettsutvalgets andre delutredning, NOU 1997:4 Naturgrunnlaget for samisk kultur, søke å avklare en rekke folkerettslige forpliktelser som staten har overfor samene. Det bør likevel påpekes at det ikke vil være mulig å løse alle uklarheter og grensedragninger. En vil derfor måtte konsentrere seg om hovedspørsmålene og dessuten de forhold hvor det er hevdet å være uklart om norsk rett er i samsvar med de folkerettslige forpliktelsene.

#### **4.8.4 Oppnevning av nytt samerettsutvalg**

Samerettsutvalget avga sin andre delutredning i januar 1997, jf NOU 1997:4 Naturgrunnlaget for samisk kultur. Samerettsutvalet skal i følge mandatet fortsette sitt arbeid med å foreta en tilsvarende gjennomgang av de samiske bosettings- og bruksområdene sør for Finnmark fylke. Etter at utvalget avga sin andre delutredning, har det ikke vært noen aktivitet i utvalget og flere av medlemmene har etter anmodning blitt fritatt fra sine verv.

I og med at Samerettsutvalget nå skal ta fatt på et nytt geografisk område, er det naturlig at det oppnevnes på nytt. Det vil bli foretatt mindre endringer i mandatet, både for å reflektere den endringen i rettstilstanden som har skjedd både nasjonalt og internasjonalt siden Samerettsutvalget ble nedsatt i 1980, og for å ta hensyn til at deler av mandatet er fullført eller overført til andre organer. Justisdepartementet rådfører seg med Sametinget både når det gjelder sammensetningen av utvalget og justeringa av mandatet.

### **4.9 Forsvarsdepartementet**

---

#### **4.9.1 Sammenslåing av Mauken og Blåtind skytefelt**

Stortingets vedtak av 8. april 1997 om sammenslåing og utbygging av Mauken og Blåtind skytefelt ble gjort på grunnlag av forsvarskomiteens innstilling (Innst. S.nr.145 1996-1997). Stortingets fullmakt til utbygging ble gjort under forutsetning av at grunnlaget for reindriftens fortsatte eksistens i området sikres.

Det har kommet sterke innsigelser mot de reindrifsfaglige konsekvensutredninger som er blitt foretatt i saken. Hovedkritikken går ut på at Forsvaret gjennom tiltaksplanen (vedlegg til St.prp. nr. 85 1996-97) ikke kan garantere for en framtidig reindrift i området. Forsvarets tiltaksplan er utarbeidet på grunnlag av de reindrifsfaglige konsekvensutredninger som er blitt foretatt. Det viser seg imidlertid at denne tolkes noe ulikt. Det er grunn til å presisere at tiltaksplanen ensidig pålegger Forsvaret å tilpasse sin arealbruk og øvingsvirksomhet til den rein som til enhver tid måtte befinne seg i området. Tiltaksplanen legger ikke andre plikter på reieneierne enn å delta i utveksling av informasjon med Forsvarets skytefeltforvaltning, blant annet om hvor reinen befinner seg.



Forsvarsdepartementet har som fagmyndighet ansvar for at Stortingets vedtak iverksettes i tråd med de forutsetninger som er anført. På bakgrunn av utviklingen i saken er det på initiativ fra Forsvarsdepartementet opprettet en interdepartemental kontaktgruppe på embetsnivå. Gruppen består av medlemmer fra Landbruksdepartementet, Forsvarsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet. I følge kontaktgruppens mandat skal den etablere en felles forståelse av innholdet i planen, slik den nå foreligger. Videre vil det reelle innholdet i reindriftens krav og vilkår for å kunne oppfylle Stortingets forutsetninger for vedtaket søke avklart. Fra Forsvarets side er det ønskelig å komme i direkte dialog med partene i saken og at man kommer fram til eventuelle løsninger som alle parter kan leve med.

#### **4.9.2 Samiske kulturminner i Mauken-Blåtind**

Under det pågående arbeid med iverksetting av Stortingets vedtak om sammenbinding av Mauken og Blåtind skytefeltet har Forsvarets etater stått i løpende samarbeid med Samisk kulturminneråd, for å oppfylle tiltakshavers forpliktelser etter kulturminneloven. Det er utført omfattende nye registreringer og arkeologiske undersøkelser i feltsesongene 1998 og 1999. Ytterligere feltarbeider vil bli gjennomført i 2000 og sannsynligvis også i 2001.

### **4.10 Miljøverndepartementet**

---

#### **4.10.1 Rovviltforvaltningen**

For å redusere tap og konflikter reindrift-rovvilt, er det igangsatt et omfattende arbeid der også samarbeid mellom miljøvern- og reindriftsforvaltningen samt Norske Reindriftssamers Landsforbund inngår. Regjeringen har fremmet en proposisjon til Stortinget for endring av viltlovens § 12 som foreslår lovendringer som gir rom for mer fleksibel forvaltningspraksis, herunder fellingsordninger for rovsvilt som kan forebygge tap. Disse tiltakene vil også avhjelpe konfliktene mellom rovdyr og småfe.

Det er også under utvikling en ordning med statlige jegere for å effektivisere uttak og felling i forhold til skadeproblematikken. Som del av dette og arbeidet med en effektiv bestandskontroll for rovsvilt vurderes egen jegeropp-læring for reindriftsutøvere. Dette er viktig i forhold til at arbeidet med fylkes-vise forvaltningsplaner for rovsvilt skal ferdigstilles i 2000 og vil dekke reindriftsfylkene. En hovedsak i disse planene er å oppfylle Stortingets mål om å sikre bærekraftige bestander av rovsviltet samtidig som konflikter og skader i forhold til utmarksnæringene skal dempes. Et bestands- og overvåkningsprogram for rovsvilt ferdigstilles nå, og forutsetter felles innsats og ressurser fra miljø-, reindriftsforvaltninga og reindriftnæringa. Dette forventes sammen med forvaltningsplanene og øvrige tiltak å gi klare forbedringer i forholdet rein/rovsvilt allerede på kort sikt.

Når det gjelder slaktekrav og erstatninger vil det for reindriftsåret 2000-2001 være nye ordninger som gjøres gjeldende. Reindriftsavtalen legger opp til at erstattede rovdyrtap nå kan fratrekkes slaktekravet slik at slike tap ikke lenger har betydning for å oppfylle avtalens krav for å være tilskuddsberettiget. Det fastsettes også en ny og betydelig bedre erstatningsordning for rein-

drifta, der driftsenheter med store tap gis tillegg i erstatningene for å avbøte driftsproblemer som store tapsomfang medfører.

#### **4.11 Nærings- og handelsdepartementet**

---

##### **4.11.1 Mineralloven**

Regjeringen har i Ot. meld. nr. 1 (1999-2000) trukket tilbake forslaget om ny minerallov (Ot. prp. nr. 35 (1998-99) om lov om erverv av og drift på mineralressurser) som ble fremmet i februar 1999. Det fremgår av nevnte Ot. meld. at regjeringen vil vurdere deler av proposisjonen på nytt før regjeringen kan fatte en beslutning om den vil fremme et nytt lovforslag. Regjeringen vil i den forbindelse særlig se på forholdet mellom mineralnæringens behov og grunneiernes interesser. Siden saken likevel ble trukket tilbake, ga det anledning til enda en gang å gjennomgå forholdet mellom mineralloven og arbeidet med samiske rettighetsspørsmål. Et nytt moment som må vurderes i denne sammenhengen, er at Stortinget vedtok menneskerettsloven i 1999 (se punkt 4.8.1).

#### **4.12 Olje- og energidepartementet**

---

##### **4.12.1 Vasskraftutbygging**

Sametinget tar opp spørsmål som gjelder vasskraftutbygging i punkt 2.2.16. I forbindelse med søknad om planendring for Beiarnutbyggingen har spørsmålet om nye konsekvensutredninger for den konsesjonsgitte utbyggingen blitt reist. Da planendringen ikke er utredningspliktig i henhold til normalsystemet i regelverket om konsekvensutredninger, har Miljøverndepartementet vurdert saken i henhold til en bestemmelse i plan- og bygningsloven, som gir hjemmel til å pålegge utredningsplikt for andre tiltak eller endringer av tiltak enn de som omfattes av lovens normalsystem. Miljøverndepartementet konkluderte med at det ikke var grunnlag for å pålegge slike utredninger etter plan- og bygningsloven, fordi den omsøkte planendringen ikke har vesentlige negative virkninger for miljø, naturressurser eller samfunn. Konsekvensene ble heller ikke vurdert som særlig usikre eller omstridte. Etter denne avklaringen har Kongen i statsråd gitt tillatelse til planendring for Beiarnutbyggingen.

En lignende vurdering i forbindelse med planendringer for utbygging av Melfjord og Bjøllåga vil først kunne gjøres når Olje- og energidepartementet har fått oversendt planendringssakene fra Norges vassdrags- og energidirektorat.

#### **4.13 Utenriksdepartementet**

---

Spørsmål knyttet til urfolks rettigheter står sentralt i Norges internasjonale menneskerettighetsengasjement. Norge har påtatt seg en rekke forpliktelser etter ulike internasjonale konvensjoner. Forpliktelsene etter ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater står her sentralt.

#### **4.13.1 FNs urfolkserklæring**

Regjeringen deltar aktivt i arbeidet med FNs urfolkserklæring, og man har som mål å arbeide for en erklæring som kan bidra til et styrket rettslig vern for verdens urfolk. Målet er at det skal foreligge et endelig utkast for vedtakelse i FNs menneskerettighetskommisjon og FNs Generalforsamling innen utgangen av tiåret for urfolk i 2004.

I arbeidet med urfolkserklæringen har regjeringen et nært samarbeid med Sametinget. Sametinget har hele tiden vært representert i den norske delegasjonen til forhandlingene i FN om urfolkserklæringen. Både ved utarbeidelsen av en urfolkserklæring, og i andre sammenhenger er samarbeidet med Sametinget en viktig forutsetning for utformingen av den internasjonale urfolkspolitikken.

#### **4.13.2 Permanent forum for urfolk i FN**

Regjeringen deltar aktivt i arbeidet med opprettelse av et permanent forum for urfolk i FN. Dette vil være et ekspertorgan med medlemmer fra myndigheter og fra urfolk. FNs arbeidsgruppe for urfolk har arbeidet med å komme frem til konkrete forslag. Regjeringen ser Sametinget som en viktig samarbeidspartner i dette arbeidet, og Sametinget har deltatt aktivt i forberedelsen av forumet. Fra 2000 har Norge formannskapet i arbeidsgruppen.

#### **4.13.3 FNs urfolkstiår**

Sametinget deltar i Utenriksdepartementets rådgivende utvalg for urfolkstiåret sammen med NORAD, Kommunal- og regionaldepartementet og Utenriksdepartementet.

#### **4.13.4 Arktisk råd**

Utenriksdepartementet koordinerer den norske deltakelse i Arktisk Råd og Sametinget mottar i likhet med berørte departementer og etater sakspapirer til møter i Arktisk Råd, og blir invitert på samrådsmøter der saker som skal behandles i Arktisk Råd blir drøftet. Sametinget har på grunn av begrensede ressurser dessverre ikke hatt anledning til å delta på disse møtene i 1999. Imidlertid deltok sametingspresidenten i den norske delegasjonen på ministermøtet i Arktisk Råd høsten 1998.

Arktisk Råd er eneste regionale samarbeidsorgan som omfatter alle de åtte arktiske land: de fem nordiske, USA, Canada og Russland. Formålet med dette sirkumpolare samarbeidet er å fremme bærekraftig utvikling i de arktiske områder. Det legges fra norsk side stor vekt på betydningen av de arktiske urfolks deltakelse i Rådet der Samerådet, som én av fire urfolksorganisasjoner, har status som permanente deltakere. Både Samerådet og de øvrige permanente deltakere, spesielt RAIPON (Russian Association of Indigenous Peoples of the North) har hatt problemer med å finansiere deltakelse på møter i regi av Arktisk Råd. På denne bakgrunn har Utenriksdepartementet arbeidet for å få en egen tilskuddspost på statsbudsjettet med formål å gi tilskudd til urfolksrepresentanters deltakelse i internasjonalt samarbeid i nordområdene. En bevilgning på kr 250 000 ble vedtatt på statsbudsjettet for 2000. Den skal i første rekke gå til samer og russiske urfolk.

#### **4.13.5 Barentssamarbeidet**

Situasjonen for urfolk i Barentsregionen har vært et viktig tema for Barentssamarbeidet helt siden oppstarten i 1993. En har særlig fokusert på urfolkene i den russiske del av regionen; sameer, vepsere og nenetsere.

Det praktiske urfolksarbeidet er lagt til Barentssamarbeidets regionale nivå, jfr. punkt 2.2.5.3. Hovedoppgaven for det mellomstatlige samarbeidet og de årlige utenriksmøter er dermed særlig å gi urfolksarbeidet politisk støtte.

Gjennom Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa har norske myndigheter støttet en rekke urfolksrelaterte prosjekter, med vekt på Nordvest-Russland. Dette dreier seg blant annet om bærekraftig utvikling blant urfolk i denne regionen, finansiering og oppbygging av Verdens Reindriftsforbund og ulike tiltak på helse- og undervisningssektoren i Lovozero kommune, som er et senter for samisk bosetting på Kola.

Kommunal- og regionaldepartementet

t i l r å r :

Tilråding fra Kommunal- og regionaldepartementet av 20. oktober 2000 om Sametingets virksomhet 1999 blir sendt Stortinget.

---

---